

Skovenborg-slægtens historie
Glimt fra generation til generation gennem 400 år
Søren Juul Skovenborg
2021

Indholdsfortegnelse

Side	
3	En slægt og et sølvbæger
4	Beskrivelse af sølvbægeret
5	Chatollet
	Lidt om slægtens samtid
	Gårslev sogn
6	Fæstebønder
	Bondens levevilkår vilkår op til 1800-tallet
7	Aftægtskontrakter
8	Kort over Gårslev og Mørkholt fra 1772 med numre på gårdene
	Slægterne og dens generationer
	Christen Jensens slægt
11	Slægten Skovenborg
13	Gyde Nielsdatter og Søren Sørensen Schouenborg
17	Søren Schouenborg Sørensen
19	Brevkorrespondancen mellem Niels Schouenborg Sørensen og broderen Hans
20	Johanne Andersens slægt
22	Johanne Andersen og Hans Schouenborg Sørensen
24	Sofie og Søren Skovenborg
30	Marie og Hans Skovenborg
32	Marinus Skovenborg
37	Marie og Marinus Skovenborg
46.	Skovenborg er en baronesse værdig

Søren Juul Skovenborg

Søndermarksgade 35, 8643 Ans

E-mail: soeren.skovenborg@gmail.com

Tlf.: 23 29 88 29

En slægt og et sølvbæger

I Skovenborg-slægten er der et sølvbæger, som er gået i arv gennem flere generationer. Det har været en tradition, som begyndte at tage form i 1700-tallet over hele landet.

På sølvbægeret er der lavet nye inskriptioner ved bryllupper. En undtagelse blev, da mit navn blev indgraveret med fødselsdato, da jeg var omkring syv år gammel. Da jeg i 1981 blev gift med Alice, fik mine forældre også indgraveret hendes navn. Det var en stor begivenhed for dem, og bægeret blev fremvist under brylluppet i Rutsker på Bornholm.

Hvorfor mit navn blev indgraveret så tidligt, ved jeg ikke, men det har et eller andet at gøre med, at jeg hedder Søren, som er et slægtsnavn. "Han er navneren," som min farfar skrev i et brev til min 1 års fødselsdag i 1954. Der har de sidste generationer mere eller mindre bevidst været et skift mellem en Hans og en Søren Skovenborg. Det har i været en typisk navnetradition landet over.

De to første inskriptioner på sølvbægeret er ikke en Skovenborg, og det har været en gåde, hvem de har været. Særligt den første inskription, Christen Jensen KND 1734. Hvem var han?

For ikke længe siden fandt jeg ud af, at begge inskriptioner er personer, som er en del af slægten. Samtidig fandt jeg ud af, at sølvbægeret blev en del af Skovenborg grenen af slægten, da mine tipoldeforældre Gyde Nielsdatter og Søren Sørensen Schouenborg blev gift i 1827.

Efterfølgende har jeg fundet Gyde Nielsdatters slægt, hvor der er dokumenteret navne, der går helt tilbage til begyndelsen af 1600-tallet i Mørkholt. Vi har længe haft oplysninger om Skovenborg-slægten, som også går tilbage til samme tidspunkt og egn, dog primært i Gårslev.

Denne opdagelse gav mig lyst til at gå nærmere ind i historien bag slægtens navne, og få styr på de oplysninger, der umiddelbart er muligt at finde frem.

Jeg har også følt mig forpligtet til at grave dette frem, fordi jeg er i besiddelse af

kilder, som ikke andre i familien har. Derfor har jeg nu forsøgt at sætte slægtens lange historie sammen, så godt jeg kunne.

I de gamle papirer er der mange spændende og interessante oplysninger, det gælder ikke mindst omkring Gyde og Søren og generationen før og efter dem.

De papirer jeg har, drejer sig om fire testimonier (levnesbeskrivelser), personlige breve fra 1864 til 1879, et skiftebrev og en aftægtsaftale, samt enkelte andre dokumenter.

Disse gamle papirer ville ikke have haft megen værdi, hvis ikke min mor i 1980-erne med stor dygtighed og udholdenhed havde oversat dem. Jeg har indsat enkelte scanninger fra nogle af originalerne.

Andre vigtige kilder har suppleret oplysningerne. Det har blandt andet været slægtstavler. I 1995 udkom en samlet slægtstavle over hele Skovenborgslægten. Den omtales som "Slægtsbogen". Jeg har i øvrigt i 2021 revideret denne, sådan at den ikke indeholde særskilte oplysninger. Den hedder "*Slægtsbog for Skovenborgslægten*". Den giver hver person et nummer, som gør det nemmere at finde rundt i og opdatere.

En særdeles vigtig kilde har været bogen "Gaarslev – Spredte træk af sognets historie". Børkop lokalhistoriske arkiv 1988. Den omtales som Gårslevbogen.

Som et tillæg til nærværende fortælling om slægten, har jeg samlet alle de gamle papirer og dokumenter. Dermed er det muligt på en nem og overskuelig måde at læse alt i sin fulde ordlyd. Tillægget har jeg kaldt: "*Dokumenter, breve og andet fra Skovenborg-slægten*". Tillægget ser voldsomt ud, men er bestemt ikke kedelig læsning.

Samtlige grene af slægten som går tilbage fra mine bedsteforældre Sofie og Søren Skovenborg, er taget med i denne fortælling. Det vil sige, at det ikke kun er den del af slægten, som bærer efternavnet Skovenborg. Andre grene har jo ligefuldt været en del af vores slægt, selv om vi kun har forholdsvis sparsomme oplysninger.

At det har været muligt at samle glimt

af dele af slægtens historie gennem omkring 400 år, er ret usædvanligt. Særligt i betragtning af, at vi ikke er af en adelig slægt, men kommer fra en stand, som har været én af de laveste i landet, nemlig fæstebønderne.

De små oplysninger der gives af enkelte af fra vores slægt, dækker naturligvis ikke det fulde billede. I en eventuelt bedømmelse af dem, må vi også tage hensyn til, at de levede i en anden tid og under andre vilkår og traditioner, end dem vi omgiver os med.

Skal vi i det hele taget forstå lidt mere om vores slægt, må vi også have et vist kendskab til, hvordan deres levevilkår har været. Samtidig med at vore forfædre har levet deres liv, har der også udspillet sig en fortælling i både i det store og det små.

Det har ikke været alt, som har haft lige stor betydning for dem. Men jeg har indledningsvis forsøgt ganske enkelt at give et indblik i, hvad det ville sige at være fæstebonde, og hvordan bønderne i det hele taget typisk har levet. Der er også lidt om hvilken indflydelse klimaet og andre forhold havde, som for eksempel jævnlige pestepidemier, som har ramt enten mennesker eller kvæg, for ikke at glemme fremmede hæres hærgen.

Det helt store indblik gives kun ved

læsning af flere bøger. En enkelt som jeg vil fremhæve, fordi den har haft stor betydning for mig, er Peder Henningsens bog: ”Dengang vi var bønder” (Gad 2019).

Den sidste generationer som er med i denne fortælling om slægten, er Misse og Hans Skovenborg. De er taget med, fordi deres navne er står på sølvbægeret. Derefter er fortællingen om min far, Marinus Skovenborg, som efterfølges af fortællingen om mine forældre, Marie og Marinus.

Jeg håber, at beretningen om slægtens historie vil finde interesse. For de yngre generationer siger det måske ikke så meget nu, men kan komme til at gøre det senere. Det har stor værdi at kende sin slægts historie, for det fortæller, hvad vi er oprundet af. Må fortællingen også være med til, at vi ærer dem, der gik forud for os.

Til sidst i denne indledning, vil jeg gøre opmærksom på, at jeg betragter sølvbægeret som slægtens ejendom. Det bliver opbevaret forsvarligt hos mig, indtil den næste skal overtage det. Men det vil være mig en stor glæde at vise det frem til enhver i familien, som ønsker at se det. Det samme gælder originalerne af de gamle papirer.

Beskrivelse af sølvbægeret

På forsiden er sølvbægeret fotograferet med den første inskription.

Sølvbægeret ser ud som om det er udhamret. Det er 13 cm høj og har en diameter i toppen på 10,2 cm.

Bunden er stemplet to steder med initialerne PS. Det betyder, at det er udført af Peder Nielsen Satterup. Han havde borgerskab som sølvsmed i Fredericia fra 1713 til sin død i 1741. Af hans arbejder kan nævnes: Dåbsskål, dateret 1719 i Trinitatis kirke, Fredericia. Sygekalk, dateret 1735, Jelling kirke. En drikkekanne opbevares på Nationalmuseet. På nettet kan der findes endnu flere af hans værker.

Bægeret ligner til forveksling tilsvarende fra samme tid. Den mest fremtrædende udsmykning er tre medaljonfelter på

den punslede yderside. De to af felterne er smykket med blomstergravure. Det tredje felt, som kun er smykket i kanterne, indeholder den ældste inskription fra 1734.

De forskellige inskriptioner lader jeg indgå i slægtens fortælling, og næves løbende. Derfor orienterer jeg lidt om dem her.

Inskription nr. 2, 3, 4 og 5 består kun af initialer og årstal. Disse står på den 11 millimeter brede øverste kant. De er sat med meget svage punkter, som derfor pudses ganske forsigtigt.

Nr. 6 er tydeligt indgraveret langs kanten på et medaljon. Nr. 7, 8 og 9 er også tydeligt indgraveret i den smalle halve centimeters brede nederste kant. I den tredje medaljon fylder blomstergravuren så meget, at der ikke er plads til indgraveringer.

Chatollet

Chatollet på billedet har også tilhørt slægten. Bag på en skuffe står der med stor fed og kluntet blyantskrift: **1840 SSSKB 1840**.

Initialerne står for Søren Sørensen Schouenborg, som på dette tidspunkt er gift anden gang med Dorte. På side 26 har jeg skrevet en forklaring på, hvorfor der ikke står SSSCB.

Mine forældre arvede chatollet i 1964, efter at min farmor flyttede på alderdomshjem i Taulov. De fik de en snedker til at lave tre sammenhængende skuffer i underdelen. Den erstattede den typisk opdelte underdel, der

ikke fremstod særlig smuk og var noget medtaget. Samtidig bekostede de en konservator til at renovere den øverste del, og chatollet blev nu et smukt møbel.

Da min mor flyttede ind på en lille stue på plejehjemmet i Odder, blev chatollet stort set det eneste møbel, hun tog med sig.

Mine brødre var så flinke, at de ikke alene lod mig arve de gamle slægtspapirer, men også chatollet, som jeg fik i 2003.

Ved fotograferingen står sølvbægeret sammen med to gamle slægtsbilleder.

Lidt om slægtens samtid

Gårslev sogn

Gamle folketællinger meddeler hvem der boede i de forskellige landsbyer og områder i sognet, og hvilket erhverv de havde. Gårslev sogn består af Gårslev, Mørkholt og Rans.

Gennem mange år var Skovenborg-slægten temmelig udbredt og dominerende i Gårslev. Flere sognefogeder bar efternavnet Schouenborg. Men der var også enkelte dele af slægten i Mørkholt. Derimod var Christen Jensens gren af slægten vidt forgrenet i Mørkholt. I vores del af Skovenborg-slægten er den første, der bosætter sig i Mørkholt, Søren Sørensen Schouenborg, da han i 1827 bliver gift med Gyde Nielsdatter.

Ved den første folketælling fra 1787 var der 78 familier i sognet. Alle havde på en

eller anden måde tilknytning til landbruget. Nogle har også haft bierhverv, som for eksempel smed eller degn.

Op til årene før denne folketælling var alle fæstebønder af forskellig slags, men nu var en stor del selvejere. Ved folketællingen fra 1801 er der ikke den store udsving i antal af familier i sognet, men nu var der kun få fæstebønder.

Den næste folketælling finder sted i 1834. Det er efter, at Danmark har været i krig mod England i 1801 og 1807, statsbankerotten i 1813 og tabet af Norge i 1814. Sognets befolkningstal er nu steget til 119 familier med i alt 734 personer. De 20 familier var bosiddende i Mørkholt.

Fæstebønder

Langt de fleste bønder på landet i Danmark var fæstebønder, indtil selveje ved stavnsbåndets løsning i 1788 begyndte at blive mere almindeligt. Udviklingen fandt dog sted allerede nogle år før denne tid, men ophørte faktisk først helt frem til efter første verdenskrig.

Der er en omfattende lovgivning omkring fæstebønder, men det primære må nok siges at være den årlige afgift, som dels bestod i penge, korn eller naturalier, der kaldes landgilde. Dels i arbejde, kaldet hoveri, der dog også kunne blive afløst af en afgift i penge, kaldet hoveripenge.

Noget kunne tyde på, at bønderne i Mørkholt gik over til selveje tidligere end de fleste steder i landet. I Gårsløv-bogen står der blandt andet sådan om gård nr. 1 i afsnittet om Mørkholt:

”Enevold Hansen, født i 1728 som søn af Hans Skovenborg fra gård nr. 16 i Gårsløv, købte gården i 1767 for 452 rdl. I øvrigt fortælles det, at samme Enevold Hansen var rejst til Kolding for at være med ved auktionen over det tidligere fæstegods, som dette år blev solgt fra kronen. Hansen havde fuldmagt fra de øvrige fæstere i Mørkholt til at byde deres gårde op ved auktionen, så de kunne blive selvejere. For at være nogenlunde sikker på at kunne handle fordelagtigt, skal han have haft en skinke med, som han havde lovet auktionarius, hvis han kunne købe Mørkholt. Da Næbbegårds ejer bød 112 rdl. pr. td. hartkorn, havde Hansen skyndt sig at sige 113, hvorefter auktionarius havde ladet hammeren falde i en

fart – og altså reddet sin skinke. Hvor meget sandt der er i historien, kan vi nok aldrig få at vide.”

Den omtalte auktion kom i stand, da kronen frasolgte store dele af godset i Kolding Rytterdistrikt mellem 1765 og 1767. Noget kunne tyde på, at handelen blev endelig afsluttet den 9. februar 1768. Det er nemlig på dette tidspunkt, at bønderne bliver noteret som selvejere.

Som anført tidligere under folketællingerne i 1787 og 1801 har der stadig været fæstebønder i sognet. Dette gælder også i Mørkholt. Det må altså alligevel have lykkedes Næbbegårds ejer at købe nogle gårde.

Herregården Næbbegård ligger i nærheden af Rans. Den har kun i kortere perioder været under kronen. Næbbegårds ejer på dette tidspunkt hed Laurids Bolvig (eller Bolwig). Han ønskede at udvide gårdens jordtilliggen- de og erhverve sig en række fæstegårde i nærheden, da der tidligere var solgt meget fra.

Allerede i 1783, da sønnen Jens Bolvig overtog gården, gik han straks i gang med at sælge det nyerhvervede fæstegods til selveje. I løbet af de næste 30 år solgte han al fæstegodset.

Den omtalte Hans Schouenborg, altså Enevold Hansens far, var søn af Peder Hansen Schouenborg. Denne var den ene af de to sønner af den først nævnte Schouenborg, vi har navnet på, nemlig Hans Nielsen Schouenborg. Den anden søn, som var den ældste af de to, var så ham, der blev en del af vores gren af slægten, nemlig Søren Hansen Schouenborg.

Bondens vilkår op til 1800-tallet

Livet som bonde var meget hårdt, fattigt og ensformigt. Nærmest umenneskeligt. Det var dog ikke nær så udtalt i Jylland, som i den østlige del af landet, som er bedre beskrevet. Men primitivt og hårdt har det været over hele landet, og bønderne var ikke regnet for noget af den almindelige borgerstand i købstæderne. De blev hånet og nedgjort, når de kom til byen for sælge på markedet.

Det er måske ikke noget at sige til, når man forstår bondens hverdag og de traditioner de omgav sig med helt op til 1800-tallet.

Indtil da var det umuligt at få fremgang og lave forandringer. Det skyldtes, at ingen gjorde noget ud over det nødvendige, for ingen ønskede at skille sig ud fra andre. Bare det at indrette sig på en anden måde end andre i landsbyen, var uhørt og en stor

fornærmelse. Derfor lignede gårdene også hinanden, lige fra køkkenindretning og møbler. Præster der har beskrevet forholdene, fortæller om uhumske forhold, som bønderne levede under. Der var beskidt overalt og en forfærdelig stank, fordi der aldrig blev luftet ud. Men rotterne stortrivedes sandsynligvis.

Dertil kom en udtalt skæbnetro, som også hindrede bønderne i at ændre på noget af deres tilstand. Skæbnen havde det sidste ord. Uanset hvor meget eller lidt brændevin der blev drukket, ville dette ikke ændre noget. Eller om man sparede sin kone i sengen eller ej. I sidste ende ville man alligevel få de børn, som skæbnen tilsagde én.

Nogle af de værste forhold ved bondens stilling var det dårlige landbrug. Dyrkningen af jorden var elendig og ufuldkommen. Der var elendige husdyr, både kvæg og heste. Vejene fra ufremkommelige om vinteren. For ikke at tale om det fællesskab der var om jorden, hvor hver bonde havde et utal af små stykker jord til kvæg og korn.

Der skulle ikke megen udsving i vind og vejr, sol og regn, før høsten gik galt og det blev et år med misvækst. Kornsorterne var ikke særlig modstandsdygtige over for sygdomme. Frem til midten af det 19. århundrede var klimaet i lange perioder enten vådt, koldt og klamt eller tørt og stegende hedt. Der var

jævnligt perioder med sult og hunger og mangel på de mest basale livsfornødenheder.

Det vanskelige klima kom først og fremmest til udtryk i de talrige sygdoms-epidemier og hungerkriser. I 1700-tallet blev landet flere gange ramt af kvægspest. Man var magtesløs over for naturens kræfter.

Da den svenske krigerkonge Karl Gustav i 1658 red over isen til Sjælland og tvang Danmark til forhandlingsbordet, var det ikke nok for ham, at han tog store dele af landet. Efter at der var blevet sluttet fred, besatte han alligevel hele landet og hærgede et par år, før han trak sig tilbage. Mange bønder flygtede fra Gårdslev og søgte skjul i marker og skove. Svenskerne slog lejr udenfor byen, og holdt øje med, om nogle vendte tilbage for at hente noget, særligt om natten. Da besættelsen sluttede, var mange bondegårde svedet af eller faldet sammen. Kvæget var borte, der var ikke korn til udsæd, og tusinder af bønder var slæbt bort til fremmed krigstjeneste.

I 1690'erne var der umådelig lange og kolde vintre, hvor sneen lå tykt i månedsvis. Efter 1750 blev klimaet gradvis mere stabilt, det blev lunere i vejret, kornet groede bedre på markerne, afgrøder og mennesker trivedes, og befolkningstallet steg. Der kunne dog stadig komme dårlige høstår, som det for eksempel var i 1765 og 1768.

Aftægtskontrakter

Det offentlige tog sig ikke af, hvordan tilværelsen skulle være, når man ikke længere kunne arbejde. Det måtte den enkelte selv sørge for. Var dette ikke muligt, måtte man bede om fattighjælp. Det betød tab af ære, anseelse og almindelige borgerlige rettigheder, så det ønskede man for alt i verden at undgå.

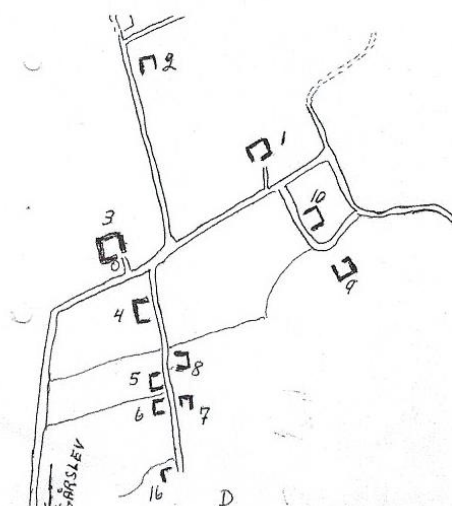
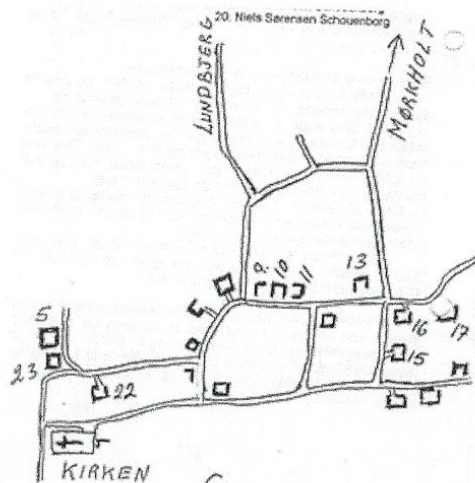
De fleste havde mulighed for ved generationsskifte at få lavet en aftale, hvad næste generation havde af forpligtelser. Det gjaldt i særlig grad for den, der overtog ejendommen.

For at være helt sikker på hvad der var blevet aftalt af ydelser, så ingen blev snydt, udfærdiges en aftægtskontrakt, der mere eller

mindre minutiøst foreskrev, hvilke møbler og hvilket inventar aftægtsfolkene måtte tage med. Det gjaldt også hvilken bolig de skulle have. Hvilke frugttræer de måtte plukke af. Hvor meget de skulle have af diverse madvarer og hvornår. Hvor meget brændsel og hvem der skulle hugge det i stykker. Hvor meget tøj de skulle have. Hvor tit de måtte komme ud at køre. Hvilke lomme penge de skulle have osv.

Aftægtskontrakten var at betragte som et værdipapir, og de lignede stort set hinanden. Den blev underskrevet af dem, der var involveret i den, samt vidner. Nogle fik også et stempel. Man satte gennemsniptaftægten til at vare fem år, men det kunne naturligvis strække sig over længere tid.

Kort over Gårslev og Mørkholt fra 1772 med numre på gårdene

Slægterne og dens generationer

Navne i den lige linje af slægten er markeret med **fede kursiv typer** første gang de nævnes. Har de søskende, som fører slægten videre, er dette markeret med (S), selv om det er en anden gren af slægten. Nærmere oplysninger om hvordan slægten forgrener sig, kan findes i "Slægtsbogen for Skovenborg-slægten".

Detaljer fra de gamle slægtspapirer findes som nævnt i "Dokumenter, breve og

andet fra Skovenborg-slægten."

De første oplysninger om gårde går tilbage til samme år, nemlig 1634. Gårslevbogen oplyser ikke, hvor disse oplysninger kommer fra. Det kan være fra Rigsarkivet eller Det Kongelige Bibliotek.

Den første folketælling i Danmark blev gennemført i 1769. Gårslevbogen skriver, at det var i 1787, men det er ikke sandt.

Christen Jensens slægt

Christen Jensen slægt stammer fra Lavbolsgård, som er gård nr. 9 i Mørkholt (matr. nr. 10, Lavbolsgård, Lavbolsvej 102).

I 1634 står gården fæstet bort til **Rasmus Christensen**. Han er min tip 7 oldefar, hvilket vil sige, at jeg er 11. generation efter ham. Længere kan slægten ikke spores tilbage. Han er dog samtidig med den først kendte i Skovenborg-slægten i Gårslev,

som er min tip 6 oldefar.

Rasmus Christensens søn var **Christen Rasmussen** som overtager fæstet i 1688.

Derefter følger hans søn **Jens Christensen**, som igen i 1733 efterfølges af sønnen **Christen Jensen**.

Det er sandsynligvis ikke muligt at indhente flere oplysninger om disse personer, men rækkefølgen er altså sådan:

Første generation: Rasmus Christensen

Anden generation: Christen Rasmussen

Tredje generation: Jens Christensen

Fjerde generation: Christen Jensen

Navn nr. 1 på sølvbægeret: Christen Jensen KND 1734

Christen Jensen blev i 1734 gift med KND
(sandsynligvis **Kirsten Nielsdatter**).
Christen Jensen var på Lavbolsgård i omkring

40 år, indtil sønnen Jens Christensen, født i
1737, overtager den.

Femte generation: Niels Christensen og Gyde Rasmusdatter

Navn nr. 2 på sølvbægeret: NCS – GRD 1771

Niels Christensen og Gyde Rasmusdatter blev
gift i 1771.

Niels Christensen er søn af Christen
Jensen og en bror til Jens Christensen på
slægtsgården Lavbolsgård.

I 1768 køber Niels Christensen gård
nr. 5 i Mørkholt til selveje.

Lidt om gården. Den kan føres tilbage
til 1634. På dette tidspunkt Anders Nielsen
opført som fæster. Derefter overtog Peter Ulf
fæstet, som han har både i 1653 og 1663. Det
fremgår af et fæstebrev fra 1688, at gården nu
drives af Mikkelt Hansen. I 1733 er Oluf
Simonsen kommet til, og hans søn, Niels
Olesen, står til at have den i fæste i 1765.

Gyde Rasmusdatter var enke med to
børn fra første ægteskab, og kom fra gård nr.
7 i Mørkholt, Hasselbakken 102. En Rasmus
Pedersen står på et uvist tidspunkt som
fæstebonde på denne gård. Man ved ikke hvor

længe, men mener, at det er til omkring 1765.
I hvert fald bliver gården købt til selveje ved
kongeligt skøde af Mads Sørensen den 9.
februar 1768. På den baggrund går jeg ud fra,
at Gyde Rasmusdatter var enke efter Rasmus
Pedersen. Gydes børn skæbne kendes ikke.

Gyde Rasmusdatter og Niels
Christensen får en søn, **Niels Nielsen**, som
den 2. januar 1773 bliver døbt i Gårslev kirke.

I tidligere slægtstavler som jeg er i
besiddelse af, står der, at Niels Nielsens far
hed Niels Olufsen og var hyrde i Gårslev.
Dette stemmer ikke med Gårslevbogen, hvor
jeg har de andre oplysninger fra. Desuden
nævner Gårslevbogen hverken om nogen
Niels Olufsen, eller at der ved folketællinger
har været nogle hyrder. I øvrigt går den gamle
slægtstavle ikke længere tilbage end denne
Niels Olufsen (hvis der altså var en sådan!)

Gyde Rasmusdatter dør 22. april 1798.

Sjette generation: Niels Nielsen og Johanne Jacobsdatter

Niels Nielsen og Johanne Jacobsdatter blev
gift den 18. juli 1799.

Det er et år efter, at Niels Nielsen
mistede sin mor. Deres initialer er ikke
indgraveret på sølvbægeret.

Johanne Jacobsdatters forældre er
Karen Hansdatter og **Jacob Sørensen**.

Året efter brylluppet går faderen Niels
Christensen på aftægt hos sønnen, som får
skødet på gården. Der er flere forhold, som
tyder på, at Niels Nielsen hurtigt derefter
køber nabogården nr. 6, selv om det ikke står i
Gårslevbogen. Denne antagelse skyldes, at
selvejerbonden Peder Hansen fra gård nr. 6
bliver enkemand i 1796. Efter dette ved man
ikke, hvad der sker med Peder Hansen og

hans to sønner og gården de næste par år. Ved
folketællingen i 1801 er Peder Hansen og den
yngste søn Søren flyttet over på nabogården,
altså gård nr. 5. Der står dog samtidig, at de
opholder sig hos Niels Nielsen. Men vi ved, at
Johanne Jacobsdatter og Niels Nielsen i hvert
fald fik mindst et barn på gård nr. 6, som er
født før 1807. (Se nærmere oplysninger om
dette under navn nr. 3 på sølvbægeret).

Det fremgår også, at hovedlodden fra
gård nr. 5 på et tidspunkt er solgt og lagt ind
under gård nr. 6. Det har sandsynligvis været i
forbindelse med handelen.

Johanne Jakobsdatter og Niels Nielsen
fik i alt seks børn, men de tre af dem, to
sønner og en datter, døde tidligt.

Niels Nielsen dør allerede den 24. maj 1809. De tre overlevende børn var **Gyde Nielsdatter**, Jacob Nielsen og Niels Nielsen. Gyde er døbt den 24. august 1806 og var altså ikke engang fyldt 3 år, da hendes far døde. Niels blev født den 28. maj, fire dage efter hans fars begravelse.

Det var en ulykkelig situation for Johanne. Hun kunne naturligvis umuligt stå alene med gård og små børn, og hun gifter sig derfor allerede tre måneder efter, nemlig den 5. aug. 1809 med ungkarl Niels Poulsen Bjerre (født 12. sept. 1779) fra Brøndsted.

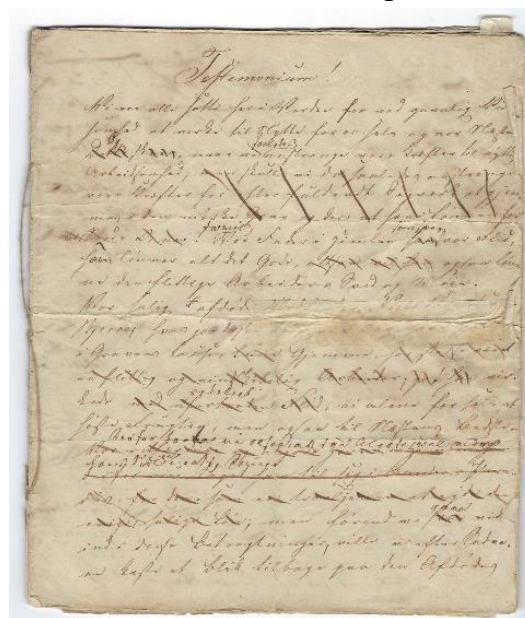
Det var i øvrigt mere reglen end undtagelsen, når en person stod alene med gård og små børn, at man hurtigt indgik et nyt ægteskab.

Der har dog ikke kun været fornuft, men også følelser med i ægteskabet. I Johan- nes testamonte står der, at hun havde et lykkeligt ægteskab i 26½ år med Niels Poulsen, men uden at avle børn med ham.

Endvidere står der om hende, at hun ”har været bekendt for sin gudsfrøgt og rets- kaffenhed, og ligesom hun var mild og blid i omgang med sin ægtefælle og børn, var hun også medlidende og tjenstvillig mod enhver fremmed og rakte gerne den nødlidende en hjælpsom hånd.” Hendes død omtales senere.

Om Niels Poulsen står der i hans testa- monie: ”Med faderlig kjærlighed antog han sig disse børn og søgte at erstatte dem tabet af den hedengangne fader.”

Niels Poulsen havde et godt helbred. Dog havde han ofte mavesmerter, som ved stadig lægehjælp blev formidlet. Men tre måneder før sin død kom de samme smerter stærkt tilbage, og her var der ikke noget at stille op. Han havde voldsomme smerter indtil det sidste. Han døde den 25. aug. 1847.

Niels Poulsens testamonte som er på 5 sider

Undervisningspapirer fra Niels Poulsen

Nogle gamle undervisningspapirer bærer navnet Niels Poulsen. Han har af en eller anden grund haft behov for at dygtiggøre sig af to omgange. Det første materiale han har skrevet, er fra 1803 og har i sammenfoldet form størrelsen 20 cm bred og 16 cm høj (gengivet her).

JOHAN: Evangelium 15 C 20 V

K

omerdet

ord ihu som jeg

sagde Eder: en Tiener er ikke større end hans Herre. Have de forfulgt mig, skulle de og forfølge Eder; have di holdet mit Ord, skulle de og holde Eders. Men alt dette skulle de gøre Eder for mit Navns Skyld, fordi de ikke kiende den, som mig haver udsendt. Dersom jeg var ikke kommen, og havde talet til dem, havde de ikke Synd, men nu (*fortsættes*)

Slægten Skouenborg

Første generation: Hans Nielsen Schouenborg

Hans Nielsen Schouenborg er født i 1625. Han boede på gård nr. 16 i Gårlev. I forbindelse med hans navn, står der sådan i Gårlevbogen om gården:

”I 1634 hed fæsteren Hans Nielsen, og i 1653 Søfren Jepsen. 1663 er det Hans Nielsen Schouenborg (født 1625). Han er det ældst kendte medlem af den i dag ret forgrenede Schouenborg-slægt, der gennem et par århundreder eller mere har siddet på diverse gårde i Gårlev-Mørkholt-området.”

Hans Nielsen Schouenborg fik som tidligere nævnt to sønner, **Søren Hansen Schouenborg**, født 1663, og Peder Hansen Schouenborg (S), fødselsår er ukendt. Det er muligt, at han har arbejdet på Næbbegård.

Ifølge slægtsbogen er Hans Nielsen Schouenborg født omkring 1620 og Søren Hansen Schouenborg omkring 1650. Da der er mere nøjagtige årstalsangivelser i Gårlevbogen, regner jeg dem for mest pålidelige.

Hans Nielsen Schouenborg dør i 1682.

Anden generation: Søren Hansen Schouenborg

Søren Hansen Schouenborg overtager fæstet på gård nr. 16 efter sin far.

Søren Hansen Schouenborg fik fire sønner: Hans Sørensen Schouenborg, født 1687 (S). **Niels Sørensen Schouenborg**, født 1690. Niels indgår som en del af slægten, som bliver symboliseret med (b). Derefter får han sønnerne Peder S.S., født 1695 (S) og **Søren Sørensen Schouenborg**, født 1699. Søren

slægt fortsætter nedenunder, og bliver symboliseret med (a).

Hans Sørensen Schouenborg får omkring 1730 overdraget gården i fæste. Omkring 1745 var han sognefoged, et hverv som flere af hans efterkommere og familiedlemmer siden har haft. Fra ham stammer en meget stor del af Schouenborg-slægten.

Søren Hansen Schouenborg dør i 1682.

Tredje generation fra (a): Søren Sørensen Schouenborg og Karen Nielsdatter

Søren Sørensen Schouenborg og **Karen Nielsdatter**, født 1694, bliver viet 16. august 1722 i Gårlev kirke.

Søren Sørensen Schouenborg bliver i 1733 nævnt som fæster på gård nr. 20 i Gårlev.

Ægteparret får fem børn, men det er kun **Niels Sørensen Schouenborg**, født 29.

oktober 1724, der får efterkommere. Hans yngre søskende er pigerne Kirsten Sørensen, født 2. maj 1728, Johanne S., født ca. 1730, Maren S., født 18. maj 1732, død 26. nov. 1733 og Maren S., født 21. juni 1736.

Søren Sørensen Schouenborg døde den fjerde søndag i fasten i 1763. Karen Nielsdatter døde 6. marts 1771.

Fjerde generation fra (a): Niels Sørensen Schouenborg og Kirsten Pedersdatter

Niels Sørensen Schouenborg og **Kirsten Pedersdatter** blev trolovet 3. april 1759 og gift 17. juni s.å. i Gårlev kirke.

De overtog sandsynligvis gården (nr. 20) allerede ved brylluppet, men i hvert fald senest 1765. Det må formodes, at det er ham, der har købt gården til selveje, måske i 1768.

De fik tre børn, **Søren Nielsen Schouenborg**, født 2. marts 1760. Peder N.S., født 29. september 1762 (S) og Hans N.S., født i 1761.

Niels Sørensen Schouenborg dør 23. oktober 1799.

Tredje generation fra (b): Niels Sørensen Schouenborg og Johanne Thomasdatter

Bemærk, at Niels Sørensen Schouenborg er bror til Søren Sørensen Schouenborg, begge sønner af Søren Hansen Schouenborg fra anden generation.

Niels Sørensen Schouenborg og **Johanne Thomasdatter** bliver gift omkring 1715.

Det er muligt, at Johanne Thomasdatter var datter af **Thomas Pedersen**, som var fæster på gård nr. 9 i Gårslev (Højbjerggård, Lundbjergvej 113). Sammen med sin svigersøn, Niels, har han drevet gården. Gårdens

første kendte fæster nævnes i 1634.

Ægteparret fik børnene **Hans Nielsen Schouenborg**, døbt 10. maj 1716. Søren N.S., døbt 4. februar 1719 og død 5. marts samme år. Karen Nielsdatter, døbt 7. oktober 1720. Søren N.S., døbt 17. oktober 1723. Gift 7. juni 1752 og død 14. april 1776. Thomas N.S. døbt 2. februar 1727. Kirsten N., født 2. februar 1730. Peder N.S., født 25. januar 1733.

Der var altså syv børn i ægteskabet, men kun den ældste førte slægten videre.

Fjerde generation fra (b): Hans Nielsen Schouenborg og Johanne Jacobsdatter

Hans Nielsen Schouenborg og **Johanne Jacobsdatter**, døbt 10. maj 1716, blev viet i Gårslev kirke 3. marts 1747.

Oplysningerne stammer fra slægtsbogen, hvorimod Gårslevbogen har andre. Når jeg vælger slægtsbogens oplysninger, er det fordi jeg i slægtstavlen har navnene på Johanne Jakobsdatters forældre, som er **Karen Hansdatter og Jakob Sørensen**.

Gårslevbogen skriver derimod, at Hans Nielsen Schouenborg ca. 1750 gifter sig med Johanne Pedersdatter, født november 1720, og er datter af Peder Lassen i Rans.

Slægtsbogen nævner i øvrigt også, at Hans Nielsen Schouenborgs bror, Søren, er

den ene af de to forlovere.

Hans Nielsen Schouenborg overtog gård nr. 9 efter sin far omkring 1765.

Ægteparret får sønnen Niels Hansen Schouenborg, døbt midfastesøndag 1751 (S) og datteren **Kirsten Hansdatter**, født 5. april 1761. Hun blev båret til dåben af en Søren Schouenborgs kone fra Andkær.

Da sønnen Niels i 1785 blev gift med Marie Pedersdatter, født 1760, overtager han fæstet, og forældrene kommer på aftægt.

Niels køber på et tidspunkt gården til selveje. Det sker sandsynligvis i 1768. Gården fortsætter at være ejet af denne gren af slægten i flere generationer.

Femte generation: Søren Nielsen Schouenborg og Kirsten Hansdatter

Søren Nielsen Schouenborg og Kirsten Hansdatter blev viet 10. dec. 1789 i Gårslev kirke.

De har fælles oldefar, nemlig Søren Hansen Schouenborg fra anden generation.

Søren Nielsen Schouenborg overtog gård nr. 20 efter sin far umiddelbart efter de var blevet gift. Han var i en periode en dygtig og respekteret sognefoged i Gårslev.

Ægteparret får børnene: Niels Sørensen Schouenborg, døbt 5. april 1790 (S). Hans S.S., døbt 13. maj 1792 (S). Laus, født i 1793.

Johanne Sørensdatter, døbt 30. november 1795. Hun blev gift med Peder Offersen, som overtager hendes fødegård. **Søren Sørensen Schouenborg**, døbt 4. december 1796.

Kirsten S., døbt 28. april 1799. Hun blev gift efter kongelig bevilling den 9. oktober 1824 med Jakob Sørensen, da han kun var 18 år gammel. De overtog gård nr. 3.

Kirsten Hansdatter døde 7. juni 1829 og Søren Nielsen Schouenborg døde 13. december 1839.

Gyde Nielsdatter og Søren Sørensen Schouenborg

Sjette generation: Søren Sørensen Schouenborg og syvende generation: Gyde Nielsdatter

Navn nr. 3 på sølvbægeret: SSSkb – GND 1827

Søren Sørensen Schouenborg og Gyde Nielsdatter, døbt 24. august 1806, blev viet i Gårslev kirke den 22. sep. 1827.

I ægteskabet overtager Søren hendes fødehjem som selvejer, nemlig gård nr. 6 i Mørkholt, Stervbogård (eller Stervebogård).

I Gårslevbogen står der, at Gyde kom fra nabogården nr. 5. Denne oplysning kan ikke være korrekt, da der samtidig oplyses, at Gydes mor og stedfar ikke bor på gård nr. 5

efter 1820. Se nærmere under Gydes forældre, Johanne Jacobsdatter og Niels Nielsen under sjette generation i Christen Jensens slægt.

Gamle fæstebreve angiver, at gård nr. 6 i 1634, 1653 og 1664 bliver drevet af Niels Nielsen. I 1670 overtages den af Steffen Mortensen Ulf, der i 1688 efterfølges af Christen Mikkelsen. 1733 står Peder Jensen som fæster. I 1765 er Peder Jensen stadig fæster. Gården bliver købt til selveje i 1768.

Bindebreve

I forbindelse med brylluppet mellem Gyde Nielsdatter og Søren Sørensen Schouenborg, blev der udarbejdet to smukke bindebrev.

I Søren's bindebrev står Ordsp 11,27 og Ordsp 15,17 – 18 citeret, samt verset: En elskværdig Ven at have, er ædel tidsfor-driv. Ja det er en Himmelgave, som forlænge kan vort liv. Vil end modgangsbyrder trykke, alt i Verden gå os nær. O! hvor stor er dog min Lykke, hvis min Ven kun trofast er.

I Gydes bindebrev står der: Hus og Gods arves efter forældre, men en forstandig Kvinde kommer af Herren, Ordsp 19,14. Derefter står der: En bedrøvet har aldrig en glad Dag, men et godt mod er et ideligt Gjæstebud. Verset lyder: Hvad er kjærere at eje, end en ret oprigtig Ven, intet kan det modopveje, intet skattes kan mod den. Guld og Rigdom, Lykke, Ære, er vel store gaver, men de kan ej i ligning være, mod en huld og trofast Ven.

Fotografier af de normalt sammenrullede og skrøbelige bindebrev. Mål 33 cm x 33 cm

Den nye familie på Stervbogaard

Da Søren Sørensen Schouenborg og Gyde Nielsdatter overtager gård nr. 6, Stervbogård, bliver Johanne Jacobsdatter og Niels Poulsen aftægtsfolk på gården.

Ægteparret får fire sønner sammen.

Niels Schouenborg Sørensen, født 9. oktober 1828. Søren Schouenborg Sørensen, født 23. januar 1833. **Hans Schouenborg Sørensen**, født 24. juni 1834.

Den sidste søn bliver født den 17. februar 1836, men dør allerede dagen efter.

Gyde Nielsdatter dør i barselsseng den 19. februar, kun 29½ år gammel.

Barnets mormor Johanne Jacobsdatter dør den 21. februar, 58 år gammel.

Den 27. februar bliver der båret tre generationer til begravelse i Gårslev kirke fra samme gård.

Testimonier

Der er bevaret et testamonie for både Johanne Jacobsdatter og Gyde Nielsdatter, der er samlet i et skriftstykke.

Johanne Jacobsdatter testamonie

Det væsentligste der står om Johanne, bliver nævnt under sjette generation i Christen Jensens slægt.

Om hendes død står der, at "hun var i almindelighed i besiddelse af et godt helbred til det sidste år af hendes levetid, da hun bliver desto svagere." Derimod havde hun om efteråret før sin død haft feber, og kort før sin død blev hun meget syg. Dette sker altså samtidig med, at hendes datter føder et dreng der dør, og to dage efter dør datteren også.

Gyde Nielsdatters testamonie

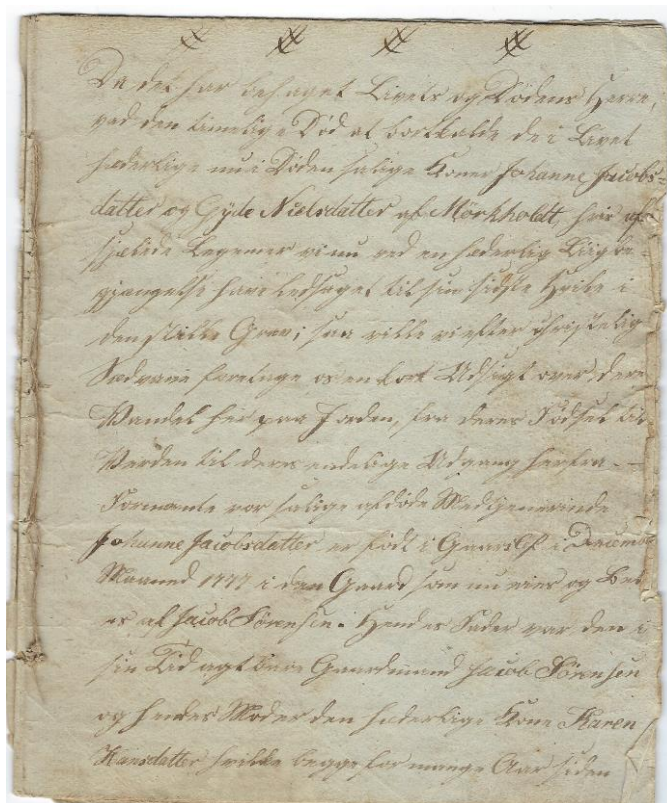
I Gyde Nielsdatters testamonie står der, at hun blev født i den samme gård, som hun døde. Og "da hun var 3 år gammel, berøvede døden hendes trofaste fader, og hendes, såvel som de øvrige søskendes videre opdragelse var nu ene overladt til den ømme moder." Derefter står der, at "den daværende agtbare ungkarl, Niels Poulsen af Brøndsted trådte i faders sted." Og videre, som er typisk i ethvert testamonie, at "hun med gode religionskunderskab blev konfirmeret i sin dåbspagt, da hun havde opnået den befalede alder."

Derefter står der, at "hun efter sin konfirmation forbliver hjemme til sine forældres glæde og hjælp, og arbejdede troligen med dem. Og da hun var 21 år gammel, overdrog hendes forældre hende hendes fødegård da hun i året 1827, efter Guds styrelse, med

sine forældres og venners råd og samtykke, indlod sig i ægteskab med agtbare Søren Sørensen Schouenborg af Gårslev".

Spædbarnet

Om barnet som Gyde Nielsdatter fødte, der kun levede et døgn, står der, at det var et velskabt drengebarn, som "for nogle få øjeblikke blev kaldt Niels Bjerg Sørensen".

Forsiden af Johanne Jacobsdatter og Gyde Nielsdatters testimonier som er på 9 sider

Skiftebrev, skøde og aftægtskontrakt

En måned efter begravelsen blev der udarbejdet et "Skiftebrev efter Gårdmand Søren Schouenborgs hustru Gyde Nielsdatter i Mørkholt. Skiftet er begyndt og sluttet d. 22. marts 1836."

Værdien af indbo er vurderet til 200 rd., udbo til 300 rd. og gårdens bygninger og alt tilliggende til 1.800 rd., i alt 2.300 rd. I skiftebrevet fratrækkes der tre gældsbeløb fra dette, som så ender med beløbet 1.316 rd.

Fra dette beløb skal enkemanden Søren "skifte og deling med de i ægteskab med hende avlede børn nemlig: 1, en søn Niels Sørensen 7 år, 2, Søren 3 år, 3, Hans 1 år." De skal på et tidspunkt hver have 225 rd., altså i alt 675 rd., som fratrækkes de 1.316 rd.

Skiftebrevet har et omslag omkring dokumentet. De to første sider og de to sidste er selve skiftebrevet. Imellem disse er det gamle skøde på Stervbogaard og aftægtskontrakten fra 1827 indsat.

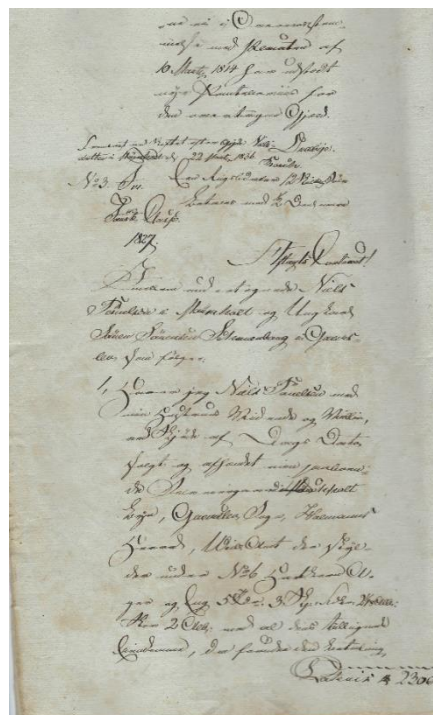
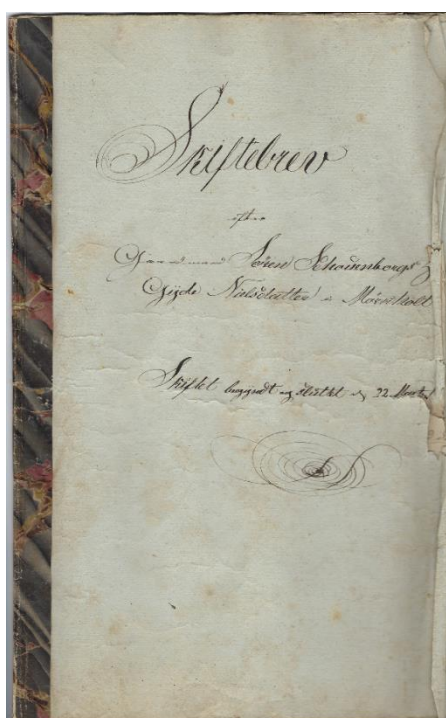
I skødet står der, at: "kjøberen har berigtiget den mellem os mundtlig vurderede kjøbesum 800 rd. skriver otte hundrede rigsbankdaler rede sølv, dels ved at overtage som han fremdeles tilsvarende, den på gården

hæftede gjæld indbefattet de deri indestående kongelige penge og dels på anden tilfredsstilende måde..." At være køber, betyder at Søren gifter sig med gårdens datter Gyde.

I aftægtskontrakten står der, at Niels Poulsens påhæftede aftægt er vurderet til 1.800 rd. Endvidere er der også forpligtelser overfor Gydes to brødre, Jacob Nielsen og Niels Nielsen. Der står blandt andet, at hver skal have en halv seng (*stedefaderen har sikkert leveret den anden halvdel*), "bestående af en dyne, en blågarns- og en horgarnslagen og en hovedpude til hver, og hver en blå vadmelens klædning. Når de bliver gift skal Jacob have den udtagne kiste, og Niels sin faders chatol, samt fire udskjænk af gårdens ejere til deres bryllupper."

Indholdet i aftægtskontrakten er ret typisk, hvor der punkt for punkt står, hvilke forpligtelser der påhviler Søren overfor svigerforældrene. Det gælder lige fra hvor de skal bo på gården, hvilke møbler de skal have, hvilke naturalier de skal tilgodeses med, hvilke praktiske opgaver der skal ydes, hvornår de kan få en køretur til byen og meget mere.

Dokumentet er på 15 skrevne sider i målene 21 cm bred og 33 høj.

Navn nr. 4 på sølvbægeret: SSSkb – DHD 1836

Et par måneder efter Gydes død bliver Søren den 18. april gift med Dorte Hansdatter fra Egeskov.

Først får de to dødfødte piger. Den 25. oktober 1841 får de datteren Ane Sørensen Schouenborg, men hun dør allerede den 31. august 1858 blot 16 år gammel. I forbindelse med begravelsen blev der skrevet et testimonie, som blev trykt i et bogtrykkeri. I det fremgår det, at hun havde været syg i en månedstid. Årsagen til sygdommen skyldtes en eller anden uforklarlig sygdom i den ene fod. De sidste otte dage havde hun voldsomme smerter. Hun var en god kristen pigen, som havde været både sund og smuk. Hun beskrives som hjælpsom og afholdt af alle.

Søren Sørensen Schouenborg dør den 21. april 1864. I forbindelse med begravelsen blev der skrevet et omfattende testamonie.

Der har været mange tragiske hændelser i hans liv. Den sidste blev, at han kort før

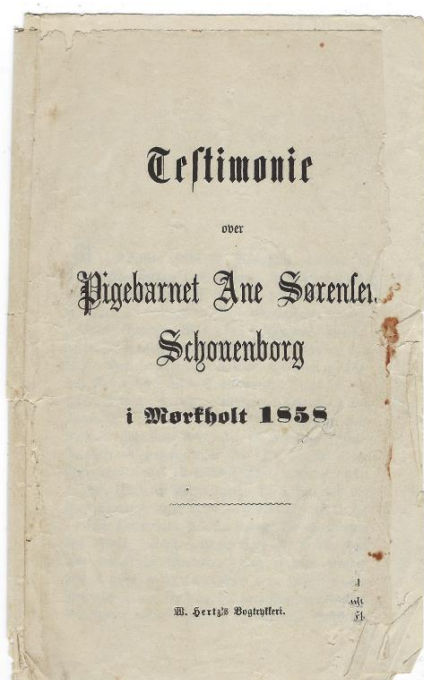
sin død får at vide, at hans søn Søren er faldet i krigen ved Dybbøl Skanser.

Søren Sørensen Schouenborg beskrives som udrustet med et sundt og veldannet legeme og begavet med en god forstand. "Han var ej uhjælpsom og uberedvillig, men ærlig af karakter; han havde således sine gode sider, men og som enhver syndig sine skyggesider."

Omkring sin 67 års fødselsdag fik han sygdom i det venstre knæ, som senere førte til en smertelig død fem måneder senere.

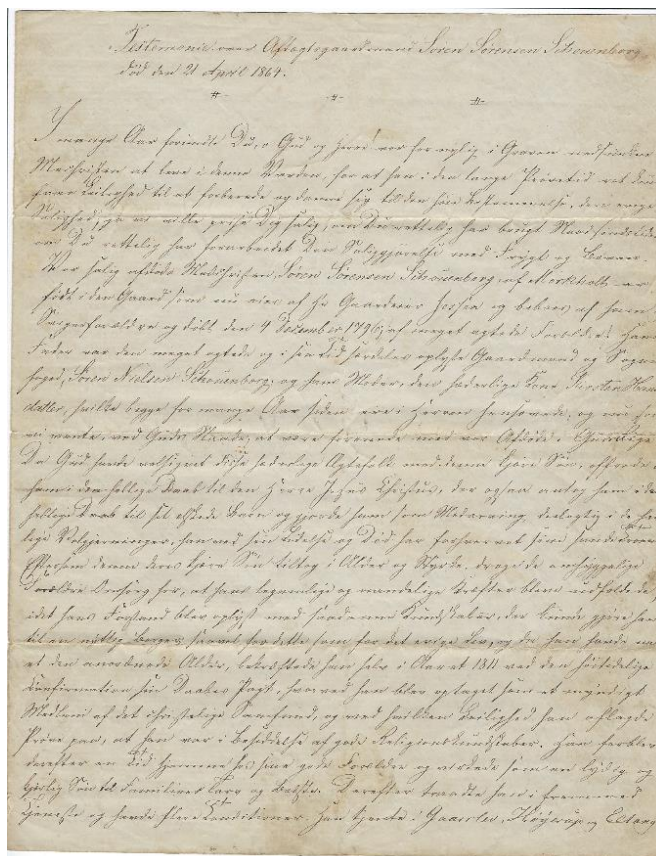
I testimoniet står der noget gådefuldt, nemlig at "Dorte Hansdatter flyttede til Mørkholt efter brylluppet til sin ægtemage den 21. april, og betrødte som kone sit nye hjem om eftermiddagen kl. 6 og levede således, bestemt på år og timer i 28 års ægteskab med sin nu afdøde mand, da han døde den 21. april 1864 kl. 6 om eftermiddagen."

Tidligere har det stået, at de blev gift den 18. juni. Det har nok været den 18. april.

Testimonier

For Ane 4 sider. 11cm x 18,5 cm

For Søren Sørensen Skovenborg på 2½ side 21,5 cm x 27,5 cm

Søren Schouenborg Sørensen

Søn nr. 2 Søren Schouenborg Sørensen overtager fødegården i 1859 i forbindelse med, at han den 2. juli 1859 gifter sig med Marie Lene Nielsen Schouenborg, født 20. marts 1839. Hun kommer fra gård nr. 3 i Mørkholt, Schouenborgsminde.

Den 28. nov. 1858 bliver der udarbejdet en aftægtskontrakt for hans forældre. Den står aftrykt i sin helhed i slægtsbogen.

Søren Sørensen Schouenborg bliver indkaldt som soldat til at kæmpe mod preusserne i 1864. Han falder i et tidligt slag. Kort tid forinden skrev han et brev til sin bror, Hans Sørensen Schouenborg.

Omkring en måned senere, nemlig den

22. marts 1864, skriver underkorporal Jørgen Larsen et brev til Hans, fordi han fra denne den 18. marts havde modtaget et brev til Søren. Jørgen Larsen har haft problemer med at finde ham. Han skriver, at han hverken var i lazarettet i Sønderborg eller Augustenborg slot. Dette så han som tegn på, at Søren stadig var i live: ”Jeg håber at hans sår ej vil forvolde ham nogen for hans fremtid betydelig skade, død er jeg sikker på han ikke er, så havde det allerede været anmeldt ved regimentet,” skriver han håbefuldt.

Men Søren Schouenborg Sørensen havde allerede på dette tidspunkt været død en måneds tid.

Fra Hærens Arkiv oplyses følgende om Søren Schouenborg Sørensen

(Oplysningerne af givet på bestilling af min far, og modtaget den 31. august 1949)

Søren Schouenborg Sørensen er født i Mørkholt den 23. januar 1833. Han blev indkaldt i 1856 til tjeneste ved 6. infanteriregiment, den 11. marts 1863 indkaldtes han til 22. infanteriregiment, bataljon 1, 7. kompagni. Han var 64 tommer høj og gift. (ca. 163 cm.)

I kampen den 22. februar 1864 i Sundeved, hvor prøjserne førte et stort angreb frem mod vore forposter, står 22. infanteri-

regiment, 2. bataljon i 2. linje ved Dybbøl by og kirke og bliver, da fjenden har kastet vor 1. linje tilbage, engageret i hård kamp omkring Dybbøl by. Her såredes Sørensen kl. 8.30 af et skud i underlivet. Han bliver ført til lazarettet i Augustenborg, hvor han dør d. 23. februar kl. ca. 10 formiddag.

(Han ligger begravet i Augustenborg kirkegård sammen med andre faldne).

Brevet fra Søren Schouenborg Sørensen, skrevet en uge før han falder i kamp

Jestrup på Als den 15. februar 1864

Kjære Broder

Da der i dag gives mig lidt tid, vil jeg afbenytte lejlighedens stund til at føre pennen til dig, som du måske længe har ventet efter, men jeg ved jo, at du nok besøger vort kjære fødehjem, og der kan du jo nok spørge fra mig, thi du er jo netop den, som stedse står i mine tanker, kjære broder. Du kan tro det var en drøj fastelavn thi fredagen før fastelavs-søndag måtte vi jo til at retirere fra byen Fanløkke, som ligger tæt op ved Slien, ti timer nat og dag (*må være hele strækningen Slien-Dybbøl*). Endelig fik vi dog tre timers hvil i en gård, søndag morgen måtte vi på forpost til om aftenen, så marsjerede vi igen fire mil, og ankom til Dybbøl, hvor vi atter

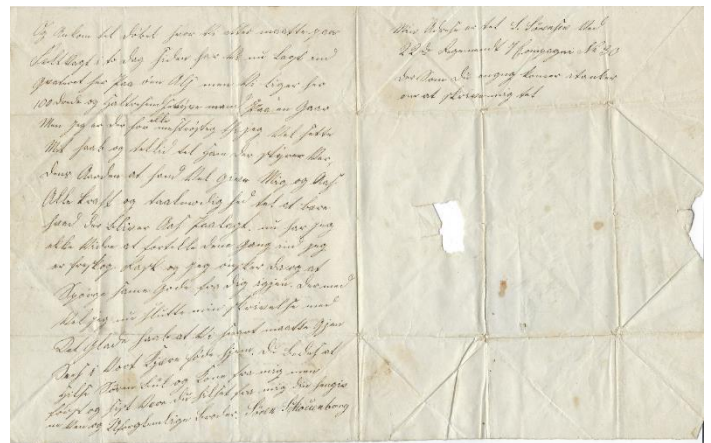
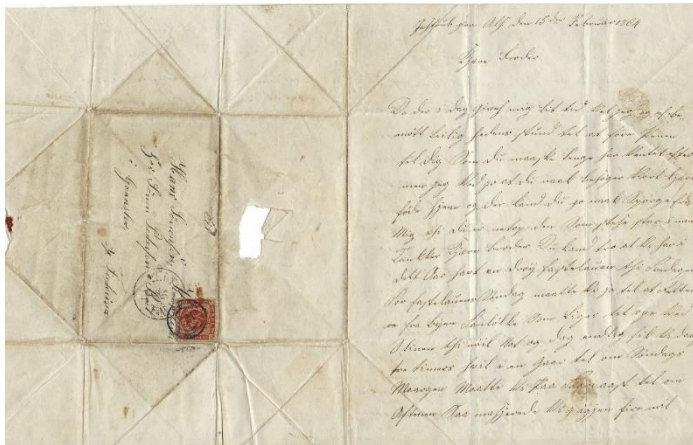
måtte på feltvagt i to dage. Siden har vi nu lagt indkvarteret her på øen Als, men vi ligger her 150 mand på en gård. Men jeg er derfor ikke mistrøstig, thi jeg vil sætte mit håb og tillid til ham, der styrer verdens orden, at han vil give mig og os alle kraft og tålmodighed til at bære, hvad der bliver os pålagt.

Nu har jeg ikke videre at fortælle denne gang, end jeg er frisk og rask, og jeg ønsker da og at spørge samme gode fra dig igen.

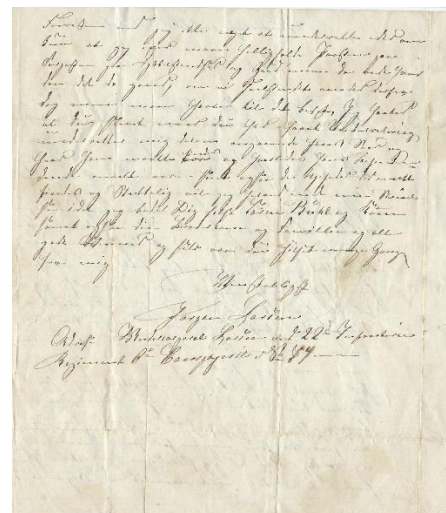
Dermed vil jeg slutte min skrivelse med dette glade håb, at vi snart måtte genses i vort kjære fødehjem.

Du bedes hilse Søren Buhl fra mig, men først og sidst være du hilset fra mig, din hengivne ven og uforglemmelige broder.

Søren Schouenborg

Brevet fra Søren Schouenborg Sørensen til broderen Hans. Størrelse: 21 cm x 33½ cm.

Underkorporal Jørgen Larsens brev fra Dybbøl den 22. marts 1864

Enken Marie Lene Nielsen Schouenborg gifter sig med en gammel ven af familien, Jens Sørensen Holt, den 20. april 1866.

I 1867 bygger de en ny gård på matriklen, Holtsminde, som slægten driver videre. Ægteparret får seks børn. Der er kun efterkommere fra den yngste af børnene, Sørine Holt, født den 18. juni 1880.

I 1981 hilste mine forældre på Karen Buhl, født Schouenborg, den 16. nov. 1891. Hendes faster var Marie Lene. Hun havde personligt kendt Marie Lene, som ifølge hende skulle have været en bestemt dame.

Karen boede sammen med en ugift datter, Margrethe, i et aftægts hus til Schouenborgsminde i Mørkholt. Karen døde i 1988.

Korset på graven er i dag knækket af.

Brevkorrespondancen mellem Niels Schouenborg Sørensen og broderen Hans

Niels har skrevet flere breve til sin seks år yngre lillebror, som jeg har ti originaler af.

I de første breve fra 1868 skriver Niels, at han er meget syg. Han har så ondt mellem skuldrene, at han ikke kan klare hele påklædningen selv. Han kan heller ikke tage nogle steder. I begyndelsen af 1869 har han meget voldsomme tandsmerter. I brevene forstår man, at broderen Hans heller ikke har det bedste helbred. Men hvor Hans er i stand til at have et arbejde, er Niels det ikke længere. Han bor af og til hos Marie Lene og Jens Holt. I det sidste brev fra den 14. juli 1878 skriver han blandt andet: ”Jeg har i dag været ovre i Mørkholt ved Jens Holt, og både ham og kone sagde, at jeg godt måtte komme igen, hvor min vugge stod, og hvor tanken dvæler ved så mangan fortidsminder.”

I brevene kalder han både sin stedmor for mor og Niels Poulsen for sin bedstefar.

I et brev fra 13. juni 1869 skriver han: ”Jeg erindrer at vor gamle bedstefader, Niels Poulsen, sagde: ’I er da nogen slemme drenge, ja dertil skal nok komme, at I gjerne ville tale med hverandre, og I kan ikke komme til det. Ja, kjære broder, den tid er jo for længst oprunden for os.’”

Niels skriver også af og til fra Mørkholt, at Hans skal hilse deres mor. Det er dog tvivlsomt, at Dorte er flyttet permanent fra gården i Mørkholt. Hun har nok været på besøg hos sønnen Hans og hjulpet ham.

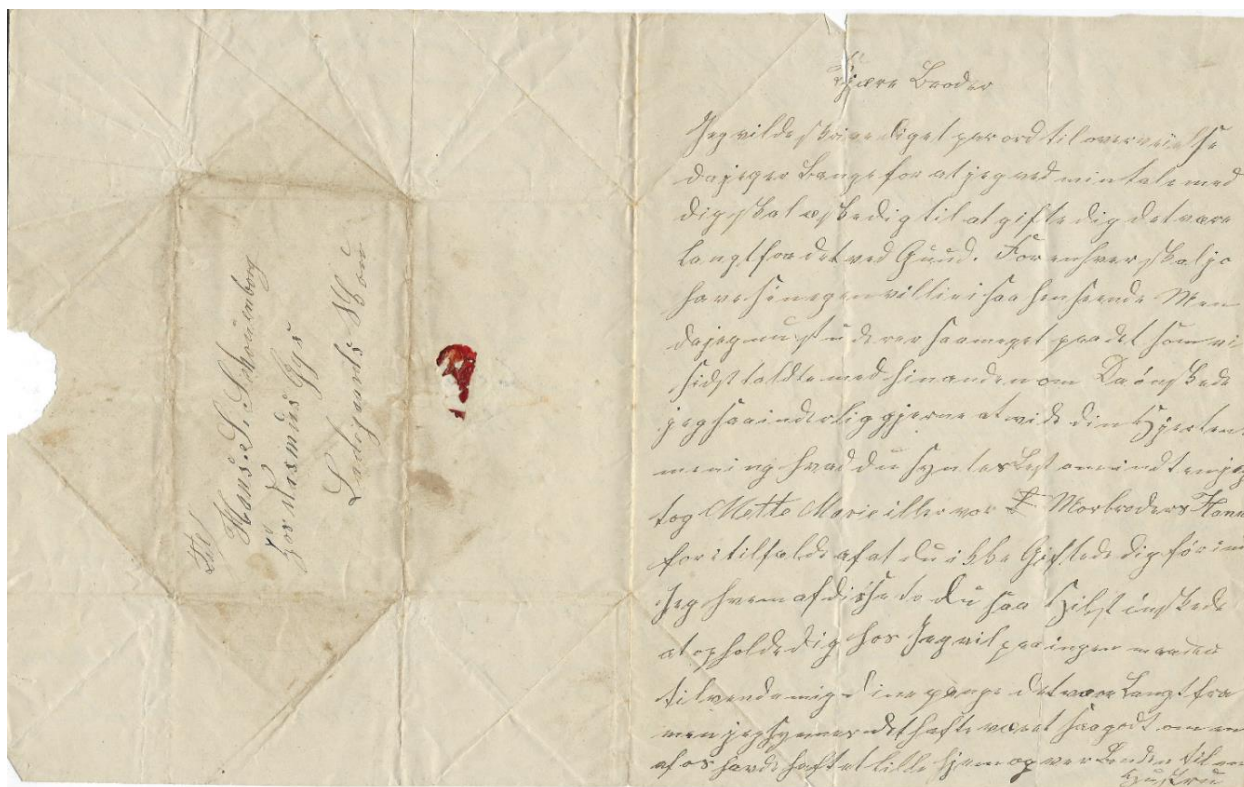
Der er i flere af de tidligere breve en stærk opfordring til Hans om at søge Guds ord. Det sker for eksempel i et brev fra 1. juni 1868: ”Nu, kjære broder, nu vil jeg bede dig, at du ikke sørger for det, du er kommen i en fremmed egn, thi Herren lader sig lige saa godt finde der som her, og hver gang, den syvende dag vender tilbage, vil der jo alletider være steder, hvor der tales om den Herre Christus Jesus, søg derhen for at høre, hvad der siges om ham, det skal jo give dig trøst og glæde i dit hjerte.”

I et brev fra den 26. januar 1869 skriver han bl.a.: ”Et par ord vil jeg sige dig, om det som vi talte sammen om, da vi sidst

forlod hinanden, nemlig om Søren Tuesens enke: jeg kan nu efter rygte sige dig, at hun skal have Mads Schouenborg, er dette tilfældet så var det jo godt, at du ikke gik efter det, hvilket jeg jo rigtignok heller ikke ved, og det kan jo også være det samme, i hvilket det end så er; men du svarede mig, ligesom jeg svarede Søren Jensen af Højrup, da jeg tale med ham om dette giftermål i Børup; jeg sagde til ham, ”Det er jo et godt sted.” Ja, sagde han, ”men man skulle jo også se at få et menneske, som man kunne leve lykkelig med.” Og det er jo en troværdig tale, Kjære Broder, de samme ord sagde du jo, og det er jo en rar lille gård, men du husker jo nok, at jeg syntes, at du vel nok måtte kjende lidt til hende, og om du havde lyst og kærlighed, som jo må gå forud, som jeg og Søren mente.”

Flere år senere skriver han i et brev fra 17. sep. 1876 bl.a. sådan: ”Kjære Broder! Jeg vil skrive dig et par ord til overvejelse, da jeg er bange for, at jeg ved min tale med dig, skal æske dig til at gifte dig, det være langt fra, det ved Gud, for enhver skal jo have sin egen vilje i så henseende. Men da jeg nu studerer så meget på det, som vi sidst talte med hinanden om, da ønskede jeg så inderlig gerne at vide din hjertens mening, hvad du syntes bedst om, enten jeg tog Mette Marie eller vor morbroders Hanne, for i tilfælde af at du ikke giftede dig, før end jeg, hvem af disse to du så helst ønskede at opholde dig hos.

Jeg vil på ingen måder tilvende mig dine penge, det være langt fra, men, jeg synes, det havde været så godt, om en af os havde haft et lille hjem og var bunden til en hustru. Jeg synes jo rigtignok, at jeg helst ville have Hanne, endskønt den anden har jo lidt midler, som jeg jo såre godt ved var en stor ting, men dersom du ikke kunne lide at være hos os, så var det jo meget slemt nok, derfor ville jeg jo så gerne vide din mening derom, Kjære Broder, efterdi det er det vigtigste skridt man kan gjøre her på jorden, kan man jo ikke noksom rådføre sig med hinanden, men der skal jo også gjøres en ende på en ting, når man vil have den sat igennem.”

I dette brev fra 17. sep. 1876 stiller Niels spørgsmålet om, hvilken pige han skulle gifte sig med. Niels Schouenborg Sørensen døde som ungkarl den 13. maj 1888 hos Jens Holt.

Johanne Andersens slægt

Johanne Andersen er min oldefarmor, som blev gift med Hans Schouenborg Sørensen.

Første generation fra (a): Didrich Andersen og Gertrud Hansdatter

Didrich Andersen er fra Balle og Gertrud Hansdatter er fra Pjedsted. De blev viet i

Pjedsted 23. juli 1719.

Anden generation fra (a): Anders Didrichsen og Ellen

Anders Didrichsen er døbt i Pjedsted 6. februar 1724 og er søn af Didrich Andersen og Gertrud Hansdatter. Han er begravet 25.

marts 1795 i Pjedsted. Ellen, hvis efternavn ikke kendes, er født i 1732 og er begravet 28. april 1812 i Pjedsted.

Første generation fra (b): Anders Mortensen i Hvolgaard

Anden generation fra (b): Mogens Madsen og Maren Andersdatter

Mogens Madsen og Maren Andersdatter blev viet i Pjedsted 11. juni 1761.

Mortensen. Hun blev begravet i Pjedsted 24. maj 1776, 35 år gammel.

Maren Andersdatter er døbt i Pjedsted 9. december 1741 og er datter af Anders

Mogens Madsen er født ca. 1731 og er begravet i Pjedsted 8. august 1805.

Tredje generation fra (a og b): Niels Andersen og Johanne Marie Mogensdatter

Niels Andersen, døbt 1. juli 1759 i Pjedsted og Johanne Marie Mogensdatter, døbt 9. juli

1769 i Pjedsted, blev viet 22. maj 1792 i Pjedsted.

Niels Andersen er søn af Anders Didrichsen og Ellen fra anden generation (a).

Johanne Marie Mogensdatter er datter af Mogens Madsen og Maren Andersdatter fra anden generation (b).

Niels Andersen var fra Pjedsted og fik skøde på sin gård af selvejer Mads Madsen i Børkop Mølle 5. juli 1800.

Johanne Marie Mogensdatter blev begravet i Gauerslund 9. oktober 1810. Da efterlod hun sig børnene Maren 18 år, Ellen Maria 15 år, Karen 12 år, **Anders** 9 år, Diderich 6 år og Anne Maria på tre måneder.

Tilbage sidder Niels Andersen som enkemand. Han dør i Brejning 30. marts 1827.

Første generation fra (c): Ander Sørensen

Anden generation fra (c): Iver Andersen og Maren Christensdatter

Iver Andersen, døbt 8. oktober 1719 i Højen og Maren Christensdatter blev viet i Gauerslund 15. august 1754.

Iver Andersen er søn af Anders Sørensen. Ægteparret boede i Sellerup ved Brejning. Han blev begravet 13. marts 1774.

Første generation fra (d): Peder Nielsen og Bodil Olufsdatter

Peder Nielsen og Bodil Olufsdatter blev viet 19. august 1731 i Højen.

Peder Nielsen er fra Højen. Han blev begravet 5. februar 1763 i Højen.

Første generation fra (e). Jens Madsen Riis

Jens Madsen Riis er begravet 10. april 1774 i Højen.

Navnet på ægtefællen kendes ikke.

Hun hed sandsynligvis Maren Hansdatter og er født i 1707. Hun blev begravet 25. april 1768 i Højen.

Anden generation fra (d og e): Niels Pedersen og Karen Jensdatter Riis

Niels Pedersen, døbt 24. august 1732 i Højen og Karen Jensdatter Riis, blev viet 18. august 1767 i Højen.

Niels Pedersen er søn af Peder Nielsen og Bodil Olufsdatter fra første generation (d).

Karen Jensdatter er datter af Jens Madsen Riis.

Niels Pedersen blev begravet 12. februar 1802 i Højen og Karen Jensdatter blev begravet 11. september 1808 i Højen.

Tredje generation fra (d og e): Niels Iversen og Bodil Nielsdatter

Niels Iversen, døbt 11. januar 1767 i Gauerslund og Bodil Nielsdatter, døbt 6. marts 1773 i Højen, blev viet 8. juli 1797 i Højen.

Niels Iversen er søn af Iver Andersen og Maren Christensdatter fra anden generation (c). Han er død i Højen 27. august 1849

82 år gammel.

Bodil Nielsdatter er datter af Niels Pedersen og Karen Jensdatter Riis fra anden generation (d og e). Hun blev begravet 16. marts 1807 kort efter sin 34 års fødselsdag.

Fjerde generation: Anders Nielsen og Karen Nielsdatter

Anders Nielsen, døbt 23. marts 1802 i Gauerslund og Karen Nielsdatter, døbt 8. september 1898 i Højen, blev viet 24. september 1825 i Gauerslund.

Anders Nielsen er søn af Niels Andersen og Johanne Marie Mogensendatter fra tredje generation (a og b). Han dør i

Brejning 24. juni 1863.

Karen Nielsdatter er datter af ovennævnte Niels Iversen og Bodil Nielsdatter. Hun dør i Brejning 22. november 1864.

Ægteparret får datteren **Johanne Andersen**, født 2. maj 1837 i Brejning.

Johanne Andersen og Hans Schouenborg Sørensen

Syvende generation: Hans Schouenborg Sørensen og femte generation Johanne Andersen

Navn nr. 5 på sølvbægeret: H.Sk – JSk

Hans Sørensen Schouenborg, født 24. juni 1834 og Johanne Andersen blev viet 27. juni 1879 i Taulov kirke.

Johanne Andersen var enke med tre børn efter gårdejer Anders Jepsen, og havde mistet en datter.

Jeg har en kopi af et vielsesbrev fra 8. april 1851 "For ungkarl Anders Jeppesen (også Jepsen) af Skjærbæk Mark og Enken Ane Marie Nielsdatter sammesteds."

På bagsiden af vielsesattesten fra Taulov pastorat for Hans Schouenborg og Johanne Andersen, står der:

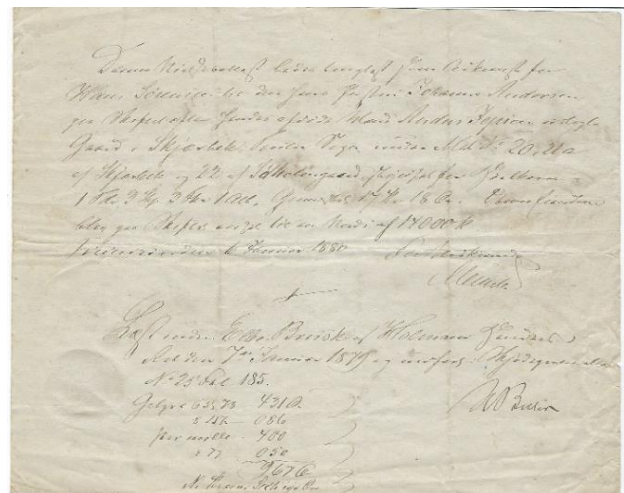
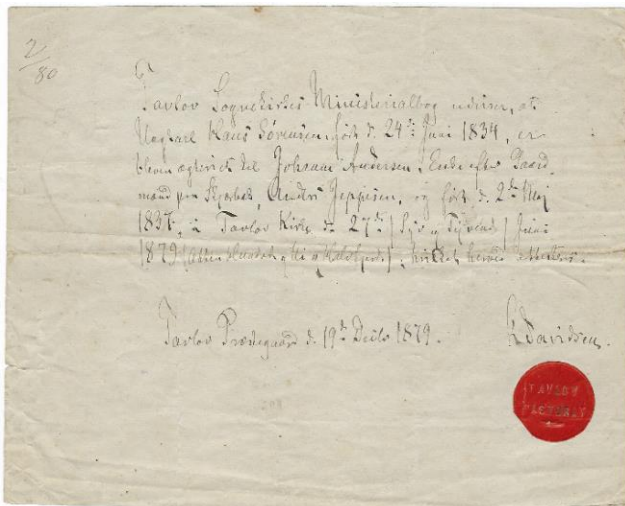
"Denne Vielsesattest bedes tinglyst som adkomst for Hans Sørensen til den i hans Hustru Johanne Andersen paa Skiftet efter hendes afdøde Mand Anders Jepsen udlagte Gaard, Sjøerbæk, Taulov Sogn, under Matr.

No. 20, 21 A af Skjærbæk og 22 af Søholmgaard skyldsæt for Hartkorn 1 Tdr. 3. skp. 3 Fdr. 1 Alb. Gammelskat 17. kr. 18 ør. Denne Eiendom blev på Skiftet ansat til en Værdi af 14000 Kr. Fredericia d. 6. Januar 1880"

Søholmgaard er en gammel herregård ved Holm sø, som ikke længere eksisterer.

Hans blev altså ved ægteskabet gårdejer af Elmegaarden i Skærbæk Mark, Taulov.

I et arkiv skulle der være opbevaret skøder over Elmegaarden fra 1788 til 1880, som min mor har oversat. Det er dog ikke muligt at finde navnet Elmegården. Anders Jepsens navn forekommer en enkelt gang i 1865 i forbindelse med et panteobligation med samme fortegnelser som i nævnte skiftebrev. Hans Schouenborg er nævnt én gang i forhold til en sag om en skyldner.

Vielsesattesten for Johanne Andersen og Hans Schouenborg Sørensen og bagsiden af attesten

Johanne Andersen og hendes tro

Johanne Andersen har oplevet en omvendelse, og har sandsynligvis været i forbindelse med vækkelserne fra Indre Mission. Den mand som hun i sin enkestand nødvendigvis havde brug for, skulle også dele troen med hende.

I brevene fra Niels til sin bror Hans, tyder det på, at Hans ikke er helt afklaret i troen. Det har Johanne også bemærket, og her er der noget, som skal være i orden, før der kan være tale om at indgå i et ægteskab med ham.

Udateret brev omkring 1879 fra enken Johanne til ungkarlen Hans Schouenborg Sørensen

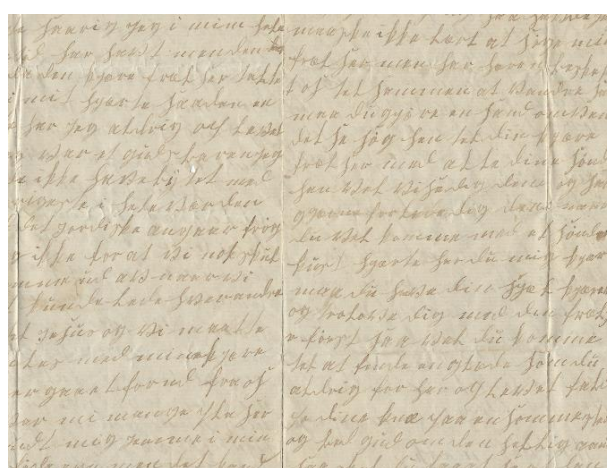
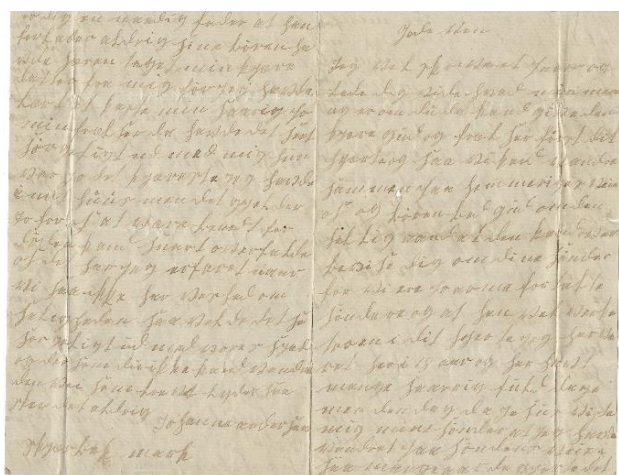
Gode ven.

Jeg vil skrive et brev og lade dig vide hvad min mening er om du kand give den kjære Gud og frelser først dit hjerte så vi kand vandre sammen paa himmeriges veie, os og børn, bed Gud om den Hellige Aand, at den kand overbevise dig om dine sønder for vi ere jo arme fortabte søndere og at han vil vise troen i dit hjerte.

Jeg har været her i 18 aar har haft mange sorrigfulde dage men den dag da Jesus viste mig mine sønder, at jeg havde vandret på søndens veje i saa mange aar, da gjorde det mig smerte jeg saa mig fortabt til helvede, det var den største sorrig jeg i min hele levetid har haft, men den dag da den kjære frelser talte fred i mit hjerte saadan en glæde har jeg aldrig oplevet, at jeg var et Guds barn, jeg ville ikke have byttet med den rigeste i hele verden. Hvad det jordiske frygter jeg ikke for at vi nok skule komme ud af, maa vi blot kunde lede hverandre hen til Jesus og vi maatte samles med mine kjære som er gaaet forud for os. Der var nu mange plaser tilbudt mig jemme i min egen fødeegn men det kand

være. Havde jeg ikke havt sorrig og modgang saa havde jeg maaske ikke lært at søge min frelser men har Herren beskikket os tilsammen at vandre saa maa du gjøre en sand omvendelse, søg hen til din kjære frelser med alle dine sønder, han vil vise dig dem og saa gjerne forlade dig dem naar du vil komme med et sønderknust hjerte. Har du mig kjær, maa du have din sjæl kjærere og trolove dig med din frelser første saa vil du komme til at finde en glæde som du aldrig før har oplevet, fald paa dine knæ paa ensomme steder og bed Gud om den Helligaand, saa skal du faa at se at han er dig en naadig Fader at han forlader aldrig sine børn, havde Herren taget min kjære datter fra mig før jeg havde lært at kaste min sorrig paa min frelser, da havde det set sørgeligt ud med mig hun var jo det Kjæreste jeg havde i mit hus, men det gjælder jo for os at være beredt naar vi saa ikke har vished om saligheden, saa vilde det se sørgeligt ud med vores sjæl og dersom du ikke kan vandre den vej som brevet lyder saa sker det aldrig.

Skjærbæk Mark. Johanne Andersen.

Brevets fjerde side og forsiden. Derefter anden og tredje side. Mål 20 cm x 26½ cm.

Sølvse

Johanne og Hans Schouenborg Sørensen fik til deres bryllup en ægte dobbeltriflet sølvse med inskriptionen: Erindring fra J. Holt d. 27 Juni 1879 H.Sk J.Sk.

J. Holt er muligvis Jens Holt, som

broderen Søren Schouenborgs Sørensens enke, Marie Lene, blev gift med.

En anden mulighed er naboen til Elmegaard, som var indremissionær Jens Hansen Holt (1843 – 1926). Han var farfar til

Paul Holt (1900 – 1980), som var politiker for Dansk Samling og rektor for Århus Seminarium fra 1949 – 1968. Han skrev Indre Missions 100 års jubilæumsskrift i 1961.

Skeen blev givet til vores første søn Daniel Kjøller Skovenborg i dåbsgave den 30. oktober 1983.

Johanne Andersen og hendes syge datter

Jeg husker, at min far engang i skolen i Skovby fortalte, at hans farmor en dag fik på fornemmelsen, at hendes datter var alvorligt syg. Hun valgte straks at gå over 15 kilometer til det sted hvor datteren tjente, og det viste sig, at hun havde ret. Datteren var dødssyg og

kom hjem til sin mor, hvor hun senere døde.

Johanne købte på et tidspunkt Chr. Scrivers store to binds værk: Sjæleskat, som bærer tydeligt præg af at være læst flere gange. Bøgerne har jeg fået.

Det ældre ægtepar får en søn

Johanne og Hans Schouenborg Sørensen fik i en høj alder sønnen **Søren Nielsen Schouenborg Sørensen** den 8. februar 1881.

Når Søren som mellemefternavn kom til at hedde Nielsen og ikke Hansen, har det

sikkert været for at give et eftermæle til den ugifte bror, Niels Schouenborg Sørensen

Hans Schouenborg Sørensen dør 14. september 1908 og Johanne dør 11. marts 1916.

Johanne og Hans

Sønnen Søren som dreng og ung

Sofie og Søren Skovenborg

Ottende generation: Søren Nielsen Skovenborg Sørensen og Karen Sofie Jørgensen

Navn nr. 6 på sølvbægeret: Sofie og Søren Skovenborg Elmegård 2/7 1906

Søren Nielsen Skovenborg Sørensen og Karen Sofie Jørgensen, født 2. juli 1883, blev viet 2.

juli 1906 i Taulov på hendes 23 års fødselsdag.

Lidt om Sofie Jørgensen og hendes slægt i Odsherred

Sofie, som var hendes kaldenavn, stammer fra Grevinge Lynghuse i Odsherred. Hun var det ældste barn i familien.

Hendes far Jørgen Nielsen var født i 1820, altså 63 år gammel ved hendes fødsel.

Moderen hed Ane Marie Nielsdatter, og var født i Egebjerg i Odsherred. Da hendes mand dør, giftede hun sig med Hans Madsen. Han var tidligere dronk, men efter sin omvendelse blev han kolportør i Indre Mission. Han ønskede ikke at blive indremissionær, for ikke at blive forflyttet. Når han rejste rundt i landet med bøgerne, talte han i missionshuse. Det skete også i Taulov.

Sammen fik de fem sønner og to døtre. Martha var den yngste og født i 1906, samme

år som Sofie blev gift. Sofie havde kun en enkelt bror, som hed Niels Jørgensen. Han flyttede tidligt til samme egn ved Taulov.

Før Sofie flyttede til Jylland, havde hun været tjenestepige, og fik som sådan en præmie fra Holbæk Amts Økonomiske Sparekasse for lang og tro tjeneste.

Marie Madsen døde pludselig 15. april i 1932 i Grevinge Lynghuse, og blev begravet med stor deltagelse fra Grevinge kirke. Hans Madsen overlevede hende.

Sofie Jørgensens slægt er ikke udforsket. Det eneste vi ved, er at hendes mors forældre hed Kristine og Niels Nielsen, og at hun havde to søstre, Amalie og Sine, som boede i København.

Ane Marie Nielsdatter, senere Marie Madsen

Karen Sofie Jørgensen, senere Sofie Skovenborg

Sofie og Søren Skovenborg på Elmegården

Sofie og Søren Skovenborg fik syv børn.
Hans Skovenborg, født 5. juni 1907.
Johannes, født 5. oktober 1909. Marinus, født
26. oktober 1911. Johanne, født 29. oktober

Bryllupsbillede af Sofie og Søren Skovenborg.
De blev gift på Sofies 22 års fødselsdag 2. juli 1906

1913. Karen, født 8. januar 1919. Tvillingerne
Anders Jørgen og Marie, født 18. maj 1923.
Marie døde samme dag hun blev født. Jørgen
døde den 20. december 1932.

Sofie og Søren med drengene Hans, Johannes
og Marinus. Fotograferet i Kolding 1912

Hans, Johannes, Marinus, Johanne og Karen 1919

Hele familien omkring 1928

I nekrologen over Søren Skovenborg i 1956 stod der sådan (med gammel retskrivning!):

”Fhv. Gaardejer Søren Skovenborg, Taulov, afgik i Gaar ved Døden i sit Hjem ved Skærbækvejen i en Alder af 75 Aar efter længere Tids Svagelighed.

Hermed har Sognet mistet en af sine førende Personligheder. Søren Skovenborg var en intelligent og dygtig Landmand, hvis Ord der blev lyttet til med Tillid. Han var en Hjemmets Mand, der ikke var ude om offentlige Tillidshverv. Han samlede Kræfterne om at drive sin Fødegård, ”Elmegaarden”, frem i første Række, men han forblev derunder stadig tro mod sine Ungdoms Idealer, saaledes som de kom til at lyse for ham på Børkop Højskole, og som de politiske Systemskiftes Mænd af 1901 tændte en uudslukkelig Frihedsbegejstrings Ild hos den Tids Ungdom. Som saadan blev det en Selvfølge for Søren Skovenborg at faa overdraget og modtaget Formandskabet for Sognets Venstrevælgerforening lige til Støvets Aar var naaet.

Hans Hustru, som overlever ham, har altid været ham en trofast Støtte, og de kunne have fejret deres Guldbryllup om et Par Maaneder. I Ægteskabet er der tre Sønner og to Døtre. En af Sønnerne har overtaget Fødegården efter ham, og de to andre er Folkeskolelærere henholdsvis i Eltang og ved Randers. Denne ene af døtrene er gift og bosat

i Fredericia, den anden i Aarhus hvor hun er Lærerinde.”

Søren Skovenborg var elev på Indre Missions højskole i Børkop i vinteråret 1899/00. Den samme højskole har to af mine drenge været elever på, og selv har jeg været der på utallige konferencer og kurser.

I 1913 afholdt Foreningen af Jydske Landboforeninger dyrskue den 11 – 13 juli i Thisted. Her deltog Søren Skovenborg med tyren ”Kristoffer Elmegaard” og vandt anden præmien og tillægspræmie for god ydelse. Utroligt, at han kunne tage helt til Thisted.

Min farbror Hans har fortalt mig, at hans far hellere ville have været kontormand og at han nok også ville have været mere egnet som sådan. Han fortalte også, at der et år var gået skimmelsvamp i kartoflerne, som skulle have været solgt i Fredericia. Men nu var de uspiselige. Det var en katastrofe, som ikke kunne undgå at få indflydelse på gårdens fremtidige drift. For at kompensere for tabet, valgte han at give køerne mindre foder. Det gik naturligvis ud over deres ydelse og trivsel, og katastrofen blev endnu større. Det var sikkert kort før han sluttede som landmand. Ifølge Hans var det ikke en veldreven gård han overtog. Vi må huske, at det var en meget vanskelig situation familien var kommet til at stå i, og da kan man nemt fejle. Og når man først har fejlet, vil det ofte ingen ende tage.

Søren Skovenborg med præmietyren ”Ferdinand Elmegaard” på dyrskuet i Thisted i 1913.

Da Sofie og Søren fik tvillingerne Anders Jørgen og Marie i 1923, var de små egentlig ikke efternølere som sådan. Karen var over fem år yngre end Johanne, mens tvillingerne kun kom fire år efter Karen. Men Sofie var næsten 40 år gammel. Det er tvivlsomt, at børnene havde været planlagt. Men derfor er det ikke mindre tragisk, at Marie døde ved fødslen og Anders Jørgen var retarderet.

På dette tidspunkt var det normalt, at lægen foreslog, at man hurtigt glemte sit barn, og sendte det på institution. Åndssvageforsorgens Centralinstitutionen i Brejning havde været et meget oplagt sted at sende drengen til, men familien valgte at beholde den lille Jørgen. Han døde allerede den 20. december 1932 af lungebetændelse.

Da Hans overtog gården i 1947, flyttede Sofie og Søren ind i et husmandssted på den anden side af Hovedvej A10, nu Kolding Landevej. Det var ca. 400 meter fra Elmegården, dengang Svalevej 8, nu Tingvejen 21. Det nye hjem hed Laughøj og lå på Kraftværksvej 7, Skærbæk.

Fra dette hjem havde Søren mulighed for at følge godt med i, hvordan det gik på Elmegården. I breve til vores familie viser han, hvordan han kunne bekymre sig, om Hans nu nåede at få kornet ind, inden regnen kom. Eller at Hans har fået heksekud i høsttiden, og at der var problemer med en ko, der skulle kælte. Men han skriver også om landspolitikken, hvor han ikke nødvendigvis var helt tilfreds med, hvad Venstre foretog sig.

Endelig skriver han også af og til om sit skrantende helbred. Det sidste brev jeg har fra ham, er fra julen 1955, få måneder før sin død. Her skriver Sofie først en hilsen, og så tager Søren over. Men det var svært for ham.

”Kære alle sammen! Ja det ser lidt mørkt ud i aar til Jul. Mor har jo været daarlig, det var jo vel nok Forstoppelse, og forhaabenlig ikke andre svagheder. Jeg kan daarlig holde varmen, og kan daarlig føre Pennen. – Ja, vort Livs ur er maaske ved at falde i slag – lad være saa, vi ere jo i hans Haand og han ved jo hvad der tjener os bedst. Jo det er vort ønske naar dette Liv er til ende, at vi alle

sammen som staar os nær maa samles derhjemme hvor vi aldrig mere skal skilles.”

Da han døde den 31. maj 1956 kommer Sofie til at sidde alene på ejendommen. Hun havde noget familie i nærheden og også venner.

Inger Skovenborg, som er det ældste barnebarn fra 1940, boede sine første år i Eltang i nærheden af Taulov. Hun har i flere år kendt bedsteforældrene, da de stadig var på gården. Hun husker Sofie som kærlig og glad for sine børnebørn, hvorimod hun var bange for sin farfar. Jeg husker derimod farmor som alvorlig, lidt trist og fjern for os børn. Men hun var jo også blevet betydeligt ældre.

Sofie læste meget, og min far, som også var skolebibliotekar, havde altid en stak bøger med til hende, når vi var på besøg. Når vi kørte derfra, lagde jeg mærke til, at han altid stak hende en pengeseddel. Til gengæld fik han en pilsner at køre hjem på.

Sommeren 1964 flyttede Sofie ind på alderdomshjemmet i Taulov. Her havde hun et lille værelse på første sal med skråvægge, naturligvis uden eget bad og toilet. Forstanderen, en diakon, skabte hjemlige rammer. Fødselsdage var altid en fælles begivenhed.

Sofie fortalte engang, at én af de andre beboere var bange for at dø. ”Det er jeg ikke,” husker jeg, hun sagde. ”Jeg er i Guds hånd.” I denne tro døde hun den 25. februar 1968 på Kolding sygehus.

Sofie og Søren fik 13 børnebørn.

Fra Elna og Johannes Skovenborg:
Inger Margrethe, født 10. august 1940.
Tvillingerne Else og Karen, født 17. juli 1943.

Fra Marie og Marinus Skovenborg:
Erik, født 18. august 1945, hans mor var Ane Kathrine fra Marinus’ første ægteskab.
Holger, født 1. marts 1953. Søren Juul, født 8. maj 1953. Hans Jakob, født 20. sep. 1956.

Fra Johanne og Knud Rokbøl: Steen, født 20. januar 1949. Birte, født 5. april 1953.

Fra Karen og Hans Sørensen: Børge, født 31. oktober 1947. Lone, født 6. januar 1949. Kirsten, født 24. oktober 1952. Anni, født 15. maj 1957.

Marie og Hans Skovenborg

Niende generation: Hans Skovenborg og Marie Jørgensen

Jeg har ladet Hans Skovenborg indgå som niende generation, fordi hans navn står på

sølvbægeret. Min far indgår også som niende generation.

Navn nr. 7 på sølvbægeret: Marie og Hans Skovenborg 5/6 1948

Hans Skovenborg, født 5. juni 1907, og Marie Jørgensen, født 24. juli 1901, blev gift 5. juni 1948.

Marie, med kaldenavnet Misse, kom fra Fogderup vest for Åbenrå. Forældrene var Karoline og Christian Jørgensen. Karoline var født i Hammelev vest for Haderslev 19. juli 1875 og Christian i Fogderup. De havde haft en gård i Hammelev, men flyttede senere ind i missionshuset i Fogderup

Misse var uddannet som husassistent, og havde arbejdet som økonoma flere steder. Moderen var en enke, da hun blev gift med Hans, og hun flyttede sammen med datteren ind på Elmegården. De blev gift på hans 41 års fødselsdag. Misse var da næsten 47 år.

Hans tjente i sin ungdom et år på ”Vilstrupgård” i Sønder Vilstrup øst for Taulov, og et år i Pjedsted mellem Taulov og Børkop. Han var også højskoleelev i Haslev.

Selv om Hans kunne have problemer med ryggen og hjertet (fik tidligt en pace-maker), drev han gården med stor dygtighed. Sammen med Misse blev der skabt et hjem, hvor der var orden både ude som inde.

Hans anskaffede sig en mejetærsker før mange andre. De fik tidligt fjernsyn, og var også én af de første, der fik et stereo-anlæg. Og så kørte de altid i en god bil.

Hans var i besiddelse af praktisk sans og indsigt og en mand, som folk har søgt råd hos, stod der i avisen i forbindelse med hans 60 års fødselsdag. Endvidere stod der, at han udviste stor hjælpsomhed, som viste, at han først og fremmest tænkte på andre.

Hans interesserede sig for mange ting, ikke mindst teologi og kristendom. Han anskaffede sig flotte bøger til sit bibliotek som han læste flittigt i. Det kirkelige liv og arbejde fulgte han hele livet med stor interesse. Når man talte med ham, var han

altid meget interesseret og godt orienteret, og det ikke uden en vis stolthed. Han kunne også lide at provokere og udfordre holdninger.

I 1961 kom han i menighedsrådet, og havde også været formand en kortere periode. Ellers havde Misse og Hans deres stæsted i Indre Mission, og kom i missionshuset, som lå i nærheden. I sine gamle dage forstod han ikke helt Indre Mission, og ville ligeså gerne kalde sig grundtvigianer. Men han gik meget op i, at jeg blev indremissionær i 1993, og tog med i missionshuset, når jeg talte i Taulov.

Hans var med til at stifte I/S Børup Vandværk, og her var han formand indtil 1963. I årene 1948 til 54 var han formand for Studsdal Brugsforening.

I 1964 blev gårdens jord udstykket. Den første del gik til Elbohallen. Dog blev noget også bortforpagtet, men i 1967 var det slut med et langt liv på Elmegården.

Misse og Hans byggede et dejligt hus på Poppelvænget 6 i et nyt udstykket område i Taulov. Haven var lang og gik helt ned til Hovedvejen. Der var en ualmindelig smuk udsigt ud over Kolding Fjord.

Misse og Hans var dem i min fars del af familie, vi kendte bedst. Særlig Hans var altid interesseret i os børn.

Når Misse lavede mad, var der altid rigeligt af det. Sovsen var som gelé, hvilket måske var knap så lækkert, men derimod var desserten og kaffebordet helt i top. Vi syntes, at hun var lidt speciel, og hendes mor kom vi ikke for tæt på. Måske fordi hun var dement. Karoline døde i begyndelsen af 1960'erne.

Efter de flyttede fra gården, var Hans en overgang ansat som pantefoged. Han lærte også at binde bøger ind, og fik indrettet sig et stort værksted til sin nye hobby.

I 1969 tog de på en rejse til Israel med Felix-rejser. Det blev nok deres livs store

oplevelse. Hans tog over 500 lysbilleder og anskaffede sig en projektor.

Misses helbred havde skrantet i nogle år, og i 1981 forlod de deres dejlige hjem og flyttede på plejehjemmet ”Stævnshøj”, der var blevet bygget som nabo til Elmegården. Her fik de en lejlighed for enden af en gang.

Da Misse døde i 1984, blev Hans boede. Og det blev til ganske mange år som en lidt utypisk plejehjemsbeboer. Han havde i mange år fortsat sin Volvo. Af og til tog han

omkring en million kroner aktier i Varde bank. I flere år fortalte han mig stolt, hvordan de gav afkast helt op til det dobbelte. Men en dag var der ikke en krone tilbage. På en skandaløs måde krakkede banken i 1993.

Der var dog nok af penge tilbage til arv til et ydremissionsselskab og ikke mindst Hjerteforeningen. Nevøer og niecer fik også et beløb.

Hans døde den 11. februar 2000 og blev begravet den 18. februar. Det blev en

på kurophold i Silkeborg.

Der var ingen grund til at spekulere på det økonomiske. Alligevel købte Hans for

festlig dag sammen med familien på Kryb i Ly Kro ved Taulov. Det var sådan Hans ville have det.

Sofies 75 års fødselsdag den 2. juli 1958 siddende i midten i sin velkendte prikkede festkjole. En del af familie fra Sjælland deltog også. Johanne står helt til venstre, derefter Hans, Misse og Karoline. Karen kan skimtes bag Annie. Inger står til højre foran Marinus. Til højre for Sofie sidder min mor Marie og Ingers mor Elna. Sidst Sofies bror Niels. Børnene er fra venstre Lone, Birte, Søren, Holger og Kirsten. Hans Jakob må have sovet, og de øvrige fem børnebørn har sandsynligvis været på ferie et andet sted. Svigersønnerne Knud og Hans er heller ikke til stede. Johannes må have være fotografen, hvilket passer godt med, at det er Inger, som har sendt mig billedet.

Marinus Skovenborg

Barndom

"Ud mod hovedlandevejen fra Kolding til Fredericia ligger Taulov missionshus, og Indre Mission satte stærkt præg på mit hjem og på sognet som helhed. Til missionshuset fik vi vor gang, fra vi var ganske små, ligesom det var en selvfølge, at vi hver søndag formiddag fulgtes med vore forældre til kirke. For længst er far og mor lagt i graven, men står man ved den skønne, gamle kirke, hvorfra man har en dejlig udsigt over Kolding fjord med Skamlingsbanken i det fjerne, ja, da kommer et væld af minder op i sindet, og lader en forstå, hvad ens trygge hjem, kirke og menighedsliv kom til at betyde helt fra barndomsårene." Sådan skriver fars bror Johannes i sine erindringer.

Far opvoksende på slægtsgården "Elmegaard" midt i Taulov sogn ved Fredericia og havde to storebrødre og to lillesøstre. Johanne, som kom efter ham, har fortalt mig, at hun og far som børn var tæt knyttet til hinanden i forhold til brødrene. For dem var han nok bare den lille.

Hans, Karen, Johannes, Johanne og Marinus

Om hjemmet og forældrene kan der læses yderligere i "Skovenborg-slægtens

historie". Jeg tager nogle små glimt med her fra Johannes.

Om sang og musik i hjemmet skriver han: "I mit hjem var der megen interesse for sang og musik. Der var en citar, som jeg tidligt lærte at spille på. Også et lille Anton Berntsen harmonium havde jeg glæde af at spille på."

Om sin skoletid skriver han: "Ved hovedlandevejen lå også min barndoms skoler. Nærmest forskolen, hvor lærerinde frk. Utoft, gav os en god og kærlig undervisning. Man kan vist godt sige, at hun var "Den fødte lærerinde". Hun var sikker og principfast, intet blev ladet til tilfældighederne. Ved 10 års alderen kom man så op i hovedskolen, ganske nær ved Krybily kro. Var frk. Utoft dygtig i sit fag, så var lærer Karl Vilh. Bertelsen det ikke mindre. Det kom mig til gode, at jeg hos ham fik en grundig undervisning

Da Johannes var 12 år, kom han i real-skole i Fredericia. Far forlod skolen, da han blev konfirmeret i efteråret 1925.

I 1935 skriver skolens førstelærer K.V. Bertelsen en anbefaling i forbindelse med hans optagelse på Tønder Statsseminarium. Far beskrives som "flittig, pligtopfyldende og meget tiltalende i al sin Færd." og senere skriver førstelæreren, at han "føler sig overbevist om, at Marinus har fuldt tilstrækkeligt med evner, når de bliver sat på prøve. Og slutter med ordene: "Hans Færd og vandel har altid været mønsterværdig."

Ved landbruget

Efter konfirmationen beskæftigede far sig ved landbruget. Han har uden tvivl hjulpet hjemme på gården. Det gjorde Johannes også, efter han var blevet uddannet lærer, hvor han havde vanskeligt ved at få ansættelse om sommeren.

Lillesøsteren Johanne var også blevet lærer efter

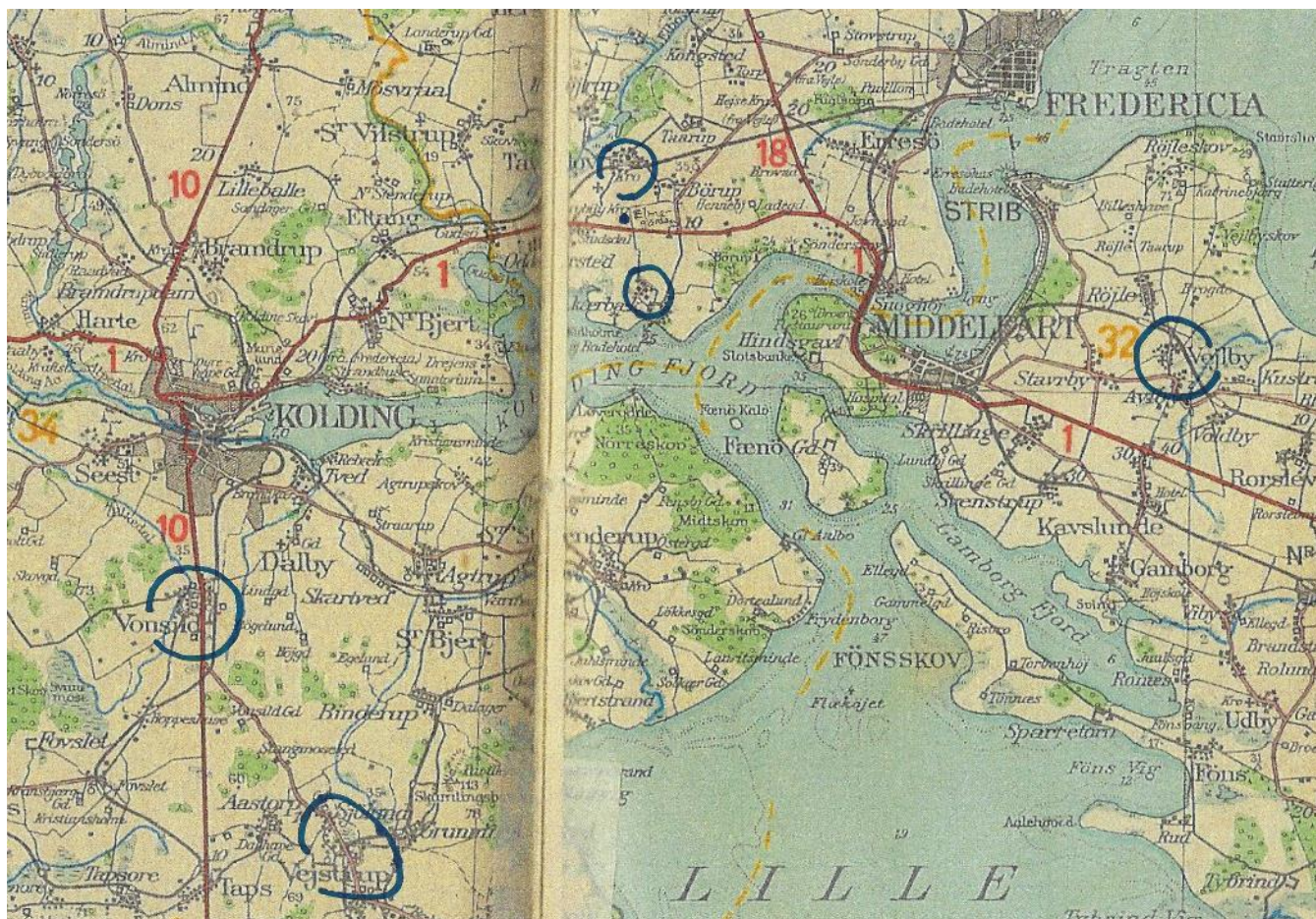
en studentereksamen. Far gik i flere år med ønsket om at uddanne sig til lærer. Det var kun de økonomiske grunde, der holdt ham tilbage. Hvorfor både Johannes og Johanne kunne få deres uddannelse, har jeg aldrig hørt

om. Oprindelig ønskede Johannes i øvrigt at få en kontoruddannelse, men farfar ville have ham på Haslev Seminarium.

Da far var 19 år, blev han højskoleelev på Haslev Højskole i 1930 – 31. Broderen Hans havde også gået på denne skole, i øvrigt samtidig med at Johannes var det første år på seminariet. Forstanderen var den navnkundige P.C. Davidsen, som Indre Missions formand, Vilhelm Bech i 1891 havde fået til at oprette højskolen. Senere tog Davidsen initiativ til at oprette fire nye Indre Missions skoler i byen.

Det sidste sted far tjente ved landbruget, var i Vejlbj nord for Middelfart. Her var han medlem af Vejlbj KFUM sammen med 40 andre, samt to ledere, viser et gruppebillede fra 1933. I marts fik han ved en udstilling i det nærliggende Røjle forsamlingshus første præmie for vel udført arbejde i Vejlbj Sogns Husflidsforening.

Ringene angiver steder, hvor far har boet.

Tønder Statsseminarium

Da far var 24 år begyndte han på Tønder Statsseminarium i 1935. Det første år gik han i præparandklassen, som var et forberedelsesår, for dem der ikke havde studentereksamen.

Han fik tilkendt et stipendium fra Provst

Petersens Stiftelse. I tiden på seminariet førte han regnskab med alle udgifter og indtægter. Af udgifter var der blandt andet betaling for husleje og forplejning. Men der bliver også af og til købt lidt tobak og wienerbrød, ligesom der også var biograftur og kaffe. (Far delte

aldrig Indre Missions normale skepsis for biografer). Af indtægter fik han statstilskud, gaver fra sin far, men også lån fra både hans far og Johanne. Han tjente også lidt ved at undervise og passe børn enkelte gange. Og så var der naturligvis udgifter til bøger og en violin, som af og til skulle repareres.

Tiden på seminariet blandt sine 19 klassekammerater var noget der kom til at betyde meget for ham. Han fik nogle venner for livet. Det var tiden i Tønder, han fortalte de fleste historier fra. En enkelt husker jeg særligt. I begyndelsen af besættelse, kort tid før han sluttede på seminariet, hejste tyskerne et hagekorsflag i Tønder. Sammen med sine kammerater fjernede han det. "Så gik vi gennem byen med flaget, som jeg bar på samme måde, som man bærer en død rotte," fortalte far, og samlede tommel- og pegefingeren.

Far sluttede den 8. juni 1940 på seminariet med en fin karakter på mg 6,81. Det lå i den bedre tredjedel, og dette resultat blev offentliggjort i både den lokale danske og tyske avis. Hans styrke var naturhistorie, som også var hans linjefag. Her fik han ug. Det samme fik han i kristendomskundskab og historie. Han lærte også at spille på violin og orgel. Efterfølgende fik han også eksamensbevis som sløjdlærer i 1943 og 1944.

Eksamensbevis

for

Lærere i Folkeskolen

i Ifølge Lov Nr. 130 om Seminarier af 15. April 1930.

Marinus Røvenborg
(Fødselsdato: 26. Marts 1911)

født den 26. Marts 1911 i (By og Amt) Tårup, Vejle Amt

har i Aaret 1938 ved Tønder Statsseminarium

bestået den afsluttende Eksamen for Lærere i Folkeskolen

med Hovedkarakter: *Meget god* Kvotient: *6,81*

efter i Aaret 1938 at have bestået i Det ved *same* Seminarium

Tønder Statsseminarium, den 8. Juni 1940

F. Stærk
Overlærer

P. Brøndberg
Soleksaminator

STATSSEMINARIET TØNDER

De af Eksaminanden opgjærede Karakterer samt Vidnesbyrd om Speciallæsning findes anført omstændelig.

Fag	Procent	Sum
Religion og Naturhistorie	80	80
Matematik	80	80
Engelsk	80	80
Historie	80	80
Geografi	80	80
Latin	80	80
Fransk	80	80
Tysk	80	80
Sløjde	80	80
Handarbejde	80	80
Almindelig skolefag	80	80
Samlet	80	80

Vidnesbyrd

Deltagelse i Speciallæsning

Marinus Røvenborg
Fødselsdato: 26. Marts 1911

P. Brøndberg
Soleksaminator

Tilføjelse af Karakterer:

Fag	Karakter
Religion og Naturhistorie	80
Matematik	80
Engelsk	80
Historie	80
Geografi	80
Latin	80
Fransk	80
Tysk	80
Sløjde	80
Handarbejde	80
Almindelig skolefag	80
Samlet	80

Lærervikariater og Vonsild

Det første sted far var vikar, var i Vejstrup syd for Vonsild, hvor han var i blot 87 dage fra den 1. september 1940. Derefter blev han vikar i Skærbæk i nærheden af Elmegården. Johannes havde været i praktik her, og han beskriver førstelæreren som en helhjertet og varm kristen med rødder i Indre Mission. Her var far i blot 65 dage.

Den 1. marts 1941 flyttede han til Guldbjerg på Fyn, som ligger sydøst for Bogen. Det var dengang en lille stationsby med kirke. Skolen var bygget så sent som i 1934. Mens han var lærer her, arrangerede Bogen Avis en såkaldt afgang i september måned, hvor man skulle gå 10 km. Mænd skulle tilbagelægge turen på under 1½ time, men far gjorde det på kun 1 time og 17 min., hvilket vil sige med et snit på 7,7 km. i timen. Ganske hurtigt! Han var i Guldbjerg til den 31. marts 1942. Johannes var i øvrigt i 1938 blevet førstelærer på Nellesmose skole mellem Assens og Fåborg.

Næste sted han var vikar, var i Sdr. Bork ved Ringkøbing Fjord. Det blev kun til 123 dage, før han kom til Vonsild den 29. september 1942, også som vikar.

Hvert sted han havde været vikar, fik han gode anbefalinger, som lyder på solid og grundig undervisning. Han fik anerkendelse for sin måde at tilrettelægge stoffet på. Han fik børnene til at interessere sig for stoffet, så de kunne forstå og arbejde med det. Han var velforberedt, passede med flid og god orden samvittighedsfuldt sit arbejde. Der var god disciplin, og korrekt optræden over for børnene. Han var derfor også meget vellidt af både børnene og forældrene. En far skriver, at hans to børn altid kom glad hjem fra skole.

Efter at have været både vikar og aspirant nogle måneder i Vonsild, bliver han den 1. juni 1943 fastansat, og dermed bliver han tilsammen fem år i Vonsild.

I forbindelse med at regeringen under besættelsen ophører med at fungere den 29. august 1943, har far givet en erklæring, som jeg har læst som kladde: "Under de nuværende Forhold, hvor Rigsdag og Kongemagt er suspenderet, er jeg som Lærer i den danske Skole villig til at fortsætte mit Arbejde efter hidtil gældende danske Love, Forordninger og Traditioner. Jeg vil være tro mod de Forudsætninger, under hvilke jeg er kaldet til mit Embede, og kan derfor ikke underskrive nogen Erklæring, der forpligter mig derudover."

Jeg har mødt en dame, som har kendt far fra Vonsildtiden. Hun var dengang 20 år og datter af skolens førstelærer. Hun fortalte, at far var meget afholdt i Vonsild, og husker ham særligt for nogle ugentlig sangaftner, hvor han spillede violin og en pige sang.

Far underviste også et par vintre i aften-skole, og var leder af sognets bibliotek. Her var han en god hjælper for mange læsere.

Det var formentlig i Vonsild, at han skrev sin første store avisartikel. Det var en fødselsdagssamtale med den 80-årige fru Elise Vyff fra godset Poulinesminde i Vonsild. Hun var en præstedatter fra Sønderjylland. Holger Drachmann havde kendt hendes far og hyldet hende i et digt.

Første ægteskab

I Vonsild lærte far Ane Kathrine Knudsen fra Nøvling at kende. Hun er født den 1. august 1923. De blev gift i Nøvling kirke den 24. oktober 1944.

Ane Kathrine døde efter et længere sygdomsforløb i Vonsild den 12. april 1946. Da var hun kun omkring 23 år gammel. Få måneder forinden, den 18. august 1945, havde hun født en lille dreng, Erik.

Far måtte nu have hjælp til det daglige med forskellige husbestyrerinder. Det var en vanskelig tid, hvor familien i Nøvling også hjalp med den lille dreng.

Gyllingskov

Den 1. maj 1948 fik far embede i den lille skole i Gyllingskov på Gyllingnæs. På denne skole havde armenierne moder Karen Jeppes far været lærer, og hun var vokset op her. Far skrev tre små kronikker om hende til den lokale avis. Han skrev også et par større artikler om et nyt skib fra ØK, kaldet "Kina", som skolen adopterede. Det indebar, at skolens elever havde kontakt med besætningen. Pigerne lavede for eksempel i håndarbejde nogle små ting til sømændene.

Men der var også andet at skrive eller læse om i avisen. Der var opstået et spørgsmål, om hvad der var mest vigtigt: gammel tradition eller god økonomi. Dette spørgsmål angik skolens fremtid på Gyllingnæs.

Da far kom til skolen, var der 30 elever, men det var på et par år svundet ned til 11. Det skyldtes, at der ikke kom så mange som tidligere fra arbejderhjem fra den store herregård Gyllingnæs med sine 1.200 tdr.

land jord.

Der blev talt om, at lærerinden på skolen skulle fortsætte med forskolen, og de ældste sendes til Gylling skole. Befordringsvilkårene ville blive gode, blev der lovet. Men så var spørgsmålet også, hvorfor holde en skole i gang med kun fem elever. En skole, som samtidig stod til at skulle moderniseres, hvis den ikke blev lukket.

Sognerådet ville lukke skolen, men den lokale skolekommission ville beholde den. Der var knyttet mange minder til skolen. Far stod sammen med sognerådet, og det blev en meget upopulært holdning på Gyllingnæs.

Da far den 13. august 1951 forlader skolen efter godt og vel tre år, fortsætter den som forskole. Sognepræsten giver ham en god anbefaling med på vejen, som supplerer alt det andet gode som er skrevet om ham. Men mange mente, at han havde forrådt lokalbefolkningen.

Marie og Marinus Skovenborg

Mor og far bliver gift

Det har været svært for far, men der sker også noget meget glædeligt. Han får en ny husbestyrerinde fra Falling, som ligger i nærheden, nemlig mor. Hun var elleve år yngre, og selv om de var meget forskellige, indgår de ægteskab med hinanden.

Helt ind til det sidste har der været nogle misforståelser og uenigheder. Det var ikke nemt for mor at skulle træde ind og være der for en lille dreng, der var blevet passet af skiftende husbestyrerinder.

Dertil kom at far var den betænksomme og måske også noget tung i det, mens mor var den livlige og spontane.

Det er ud fra nogle breve, jeg har disse oplysninger. På grund af deres private karakter, har jeg valgt ikke at gemme dem.

Mor og far bliver gift i Falling kirke den 26. marts 1951. Der deltog 82 gæster. Der var sne om morgenen, men i løbet af dagen kom solen, og det blev et strålende vejr. Det var en dag, som mor så tilbage på med glæde. Hun flyttede nu ind på skolen i Gyllingskov.

Allerede i august måned samme år får far nyt embede i Dyngby, en lille by nord for Saksild. I udtalelsen om hans korte tid der, står at han overtog et vikariat under ret van-

skelige forhold, men at han snart fik skolearbejdet til at gå sin støtte og rolige gang.

Jeg har truffet nogle ældre mennesker i Dyngby, som fortalte mig, at der var tre små skoler i byen og omegnen på dette tidspunkt.

Mor har fortalt mig, at hun en dag trådte ind i en butik i byen, hvor hun overhørte en samtale om den forræderiske lærer fra Gyllingskov. I et brev fra 28. marts 1952 ønsker sognepræsten i Gylling, Jens Nielsen, til lykke med Holger, og håber på gode og lyse arbejdsår det nye sted. Derefter skriver han: "Kan De have en lille Smule Venlighed tilovers for os her, vil jeg være dem taknemmelig herfor."

Stouby

Det blev kun til 196 dage i Dyngby, inden der er mulighed for et nyt embede i den lille by,

Stouby, mellem Randers og Hadsund. Den lille familie flytter fra Dyngby få dage før far begynder på skolen den 1. marts 1952. Det er præcis samme dag, hvor Holger bliver født i soveværelset i Stouby skole. Far overtager embedet efter lærer Mondrup, som havde været på skolen i omkring 40 år, og hvis slægt stammede fra byen. Hans svoger var lærer på Hald skole. Skolen havde i øvrigt et jordtilliggende, som Mondrup regerede over også efter at far overtog skolen.

Det var en meget gammel skole, som havde syv klasser med én skolestue og én lærer. Jeg har mødt et par stykker, som har haft far som lærer. Ud over undervisningen af

elever, havde han også aftenskole. Og så blev der også knyttet til Indre Mission i Gjerlev. Her har jeg talt flere gange til møder. I missionshuset har jeg i øvrigt mødt én mand, der som ung i 1961 tjente hos gårdejer Mathias Paulsen, der var genbo til skolen i Skovby.

Far blev gode venner med den kendte provst Johan Exner, som varede i mange år.

Fjorten måneder efter Holgers fødsel, bliver jeg født den 8. maj 1953. Det har ikke gjort hverdagen lettere, og der sker noget med far, som kunne tyde på, at han blev udbændt. Mor har fortalt, at når han gik ture, var det med små og tunge skridt. Måske han var præget af dette sammenbrud resten af sit

liv. Fra Vonsildtiden blev han beskrevet som livlig og glad. Vi lærte aldrig far at kende som sådan.

Skovby

Efter tre år i Stouby fik far et nyt førstelærerembede i Sønderjylland mellem Haderslev og Åbenrå. Skolen i Stouby fortsatte endnu et år med to skiftende vikarer.

Allerede den 20. september blev Hans Jakob født, så jeg er den eneste, som mor ikke ventede under en flytning.

Skovby skole var bygget i 1905, da Sønderjylland var tysk område. Der var omkring 50 elever på skolen, fordelt på syv årgange. Skulle man fortsætte i realskolen, måtte man til Haderslev, men snart blev der

oprettet en linje på Hoptrup skole, hvor Erik var på det første hold.

Nanna Pedersen, kaldt frøken Pedersen, var lærer for de tre første årgange. Hun var otte år ældre end far, og havde allerede været nogle år i Skovby. Hun boede ligesom os på skolen. Hendes lejlighed var over de to klasseværelser. Larmede vi for meget i køkkenet, kunne hun høre os, og det ærgrede hende.

Frøken Pedersen havde bil og en lille have for enden af bygningen, hvor skolens toiletter lå. Hun var medlem af lottekorpsen.

Efter et par år havde skolen kun fem årgange fordelt på tre klasser. Fra 6. klasse blev eleverne kørt med Esmarks gamle skolebus til Over Jerstal centralskole.

Første klasse blev undervist om eftermiddagen, og anden og tredje årgang om formiddagen. Far havde så fjerde og femte årgang, som blev undervist sammen. Der var normalt omkring 35 til 40 elever på skolen.

Med far i skolestuen

Jeg oplevede far som en engageret lærer. Særligt i historie- og religionstimerne viste han sine evner til at fortælle levende, så vi virkelig lyttede. Hans store interesse var tydeligvis biologi, som han kunne levendegøre ude i naturen.

Der kunne ikke herske tvivl om, at man lærte noget med far bag kateteret. Han fortalte mig engang, at én af lærerne fra Over Jerstal skole havde sagt til ham, at det var tydeligt, at elever fra Skovby kunne mere end andre.

Der var også god disciplin i klassen, når far stod med ansigtet vendt mod eleverne. Anderledes kunne det være, når han vendte ryggen

Når de dukkede op, sprang jeg op på mit værelse på loftet, og stak hovedet under dynen. Det tog den værste lyd. Det var specielt fra én familie, hvor der kunne opstå problemer. Elevens far var blevet millionær som kreaturhandler og var byens ukronede konge. Han var så overvægtig, at han dårligt kunne gå. Hver gang jeg så ham, blev jeg overrasket over, hvor fed et menneske kunne være. Han nåede heller ikke at fylde 52 år. Han havde en stor amerikansk dollargrin. Den var ligeså forbløffende at se på som ham selv. En dag kom han og truede far med tæsk. ”Om det så koster mig en ko, skal jeg slå dig, hvis det gentager sig,” råbte han. Da jeg så far efter denne omgang, havde han tårer i øjnene.

Frikvartererne

Frikvarterne var af forskellig længde, alt efter hvornår far var klar til at undervise igen. Mindst ved ét frikvarter gik han sig en tur. Holger og jeg mente, at det var et behov, han havde, fra dengang han var ved landbruget. Når timen skulle begynde, klappede han i hænderne. Frøken Pedersen fløjtede, og hun forventede, at der var ro i skolegården, hvis det trak ud med, at der blev klappet ind.

Hjemmet

Vi havde et trygt og godt barndomshjem, hvor der var plads til at lege både indendørs og udendørs. Der var naturligvis også regler, som skulle overholdes, og blev de overskredet, kunne der vanke en endefuld.

Sygdom opstod jævnligt. Ud over almindelige børnesygdomme, skriver mor den ene gang efter den anden, at nu var den og den syg. En gang imellem var der besøg af huslægen. Jeg afslørede engang mor i at fortælle nogle gæster, at lægen havde sagt, at hvis han ikke var kommet, ville jeg være død.

De første år havde vi ung pige i huset. Jeg husker én af dem, som blot var en stor pige. Hun kunne finde på at græde af hjemve ved spisebordet. Pigerne boede på loftet i et værelse, som Holger og jeg overtog, da den sidste flyttede ud. Det var Bothilde, som rejste den 30. april 1960, efter at have været hos os i fire måneder.

Erik flyttede hjemmefra allerede i sommeren 1961 for at blive student fra Rønde

Kursus. Der havde jævnligt været mange kedelige sammenstød over småting mellem far og ham. Han kom til at bo hos hans unge morbror Peter og hans kone Kirsten i Rønde. Vi kom til at savne ham rigtig meget. Jeg overtog hans værelse.

Vi havde en stor have, hvor der blev dyrket alt muligt forskellig. Dog udvidede far hurtigt græsplænen for vores skyld. Far elskede at lave noget nyt. At plante et nyt frugttræ eller pøde grene på et æbletræ var noget særligt for ham.

Og så havde far duer. Når de skulle fodres, var de ikke at se nogle steder, men straks han havde fløjtet et par gange, dukkede de pludselig op på himlen, og kort efter var de på foderbrættet. Da Hans Jakob fyldte 10 år, fik han to duer. Præcis to måneder efter var de fløjet, og efter tre dukkede de op i Falling.

Vi havde også høns. Dem fik jeg nogle år lov til at have som mine. Jeg skulle selv stå for alle udgifterne, men kunne til gengæld sælge både æg og høns. Jeg lavede regnskab over indtægter og udgifter, og da jeg sluttede, havde jeg et overskud på 66 kroner og 66 øre.

Vi havde kun fri om søndagen, med mindre der ikke var månedslov, som gav en fridag om lørdagen. På kong Frederik den 9. fødselsdag den 11. marts og dronning Ingrid den 28. marts – to datoer man aldrig glemmer – var der også fridage. På sådanne dage var det rart at kunne sove lidt længere, men når man havde høns, var der pligter. Stod jeg for sent op, skulle hønsene have foder før morgenmaden.

Lørdag eftermiddag havde vi drenge opgaver i haven. Dem sørgede vi for at få klaret, før der kom en spændende film i fjernsynet.

Det var i øvrigt planen, at vi skulle være de sidste i byen, som fik fjernsyn. Det var en meget upopulær beslutning, men det havde noget at gøre med, at vi ikke skulle have mere end dem, der ikke havde råd. Til sidst manglede der kun skolekommissionens formand, men fordi vi allerede var begyndt at se fjernsyn andre steder i byen, fik vi det alligevel i foråret 1963.

Mors hverdag

Far havde et værelse på loftet med en divan. Her var der ro til at læse og få sig en lur. Han opholdt sig en del på værelset og gik normalt først i seng ved midnatstid.

Opdragelsen af os børn og husets øvrige pligter som rengøring, vask, madlavning osv. var overladt til mor. Opførte vi os ikke ordentligt, kunne hun true med far. Det hjalp altid. Men var det bare for meget med vores uvornheder, kunne hun i raseri smadre en tallerken mod gulvet. Det var ikke daglig kost, men det hændte af os til. ”Jeg er i overgangsalderen,” sagde hun i mange år, i håb om at vi ville tage lidt hensyn til hende.

I begyndelsen af 1959 skriver hun i kalenderen, at hun havde fået dårlige nerver, og lægen måtte give hende medicin.

Den 13. september blev hun opereret og var indlagt i to uger på Haderslev Amtssygehus. Jeg mener, at hun fik fjernet livmoderen.

I 1959 var der behov for frivillige sygehjælpere, og i den forbindelse meldte mor sig til at gennemgå en uddannelse. Hun fik bevis på uddannelsen fra Sundhedsstyrelsen og sygehuset, efter at have aflagt et sygehjælperløfte. Efterfølgende hjalp hun jævnligt tre dage om måneden på Amtssygehuset.

På samme tidspunkt gik hun også til porcelænsmalning, og malede i flere år nogle smukke vilde græsarter på tallerkner, som Alice og jeg bruger ved festlige lejligheder.

Mor underviste også i at flette med pedigrør, som var et normalt aftenskoletilbud.

Hun havde ikke nogen stor omgangskreds, men der var dog nogle kvinder fra byen, som hun kom lidt sammen med, dog sjældent jævnaldrende. Far ville helst ikke have, at hun omgikkes de store gårdejerkoner.

I 1965 fik hun kørekort efter at have gået til undervisning i syv måneder. Hun nød denne tid, ikke mindst samværet med kørelæreren Erik Pagh, som var gift med min kusine Inger.

Kirken og Indre Mission

Mor og far tog normalt i kirke hver søndag, men de forventede ikke, at vi børn tog med,

hvilket vi dog jævnligt gjorde. Så kørte vi de tre kilometer til Vedsted kirke, for at sidde i sammen med meget få andre kirkegængere.

Der var ikke noget missionshus i sognet, men en såkaldt samtalekreds, som samledes i skiftende hjem for at dele troen ud fra Bibelen. Der var ingen fra Skovby med i denne gruppe, bortset fra en overgang en familie, som skiftede en del med deres kirkelige tilhørsforhold. Mor skrev engang i kalenderen, at der i samtalekredsen havde været en diskussion om dåben. Den var sandsynligvis opstået på grund af dem. De første år kom der et ungt ægtepar fra Vedsted. Konen har jeg mødt flere gange i Henne Stationsby.

Efter hvert måltid blev der læst et stykke i Brødremenighedens husandagtskalender. Normalt var det mor, der læste, men vi børn kunne også blive sat til det. Jeg sad ved siden af far, og han kunne hjælpe mig, hvis det kneb med et ord. Men samtidig kunne han også rose, når jeg gjorde det godt. Vi forstod ikke noget af det, vi hørte eller læste, men på Holgers opfordring blev der en overgang læst i en børneandagtsbog hver anden gang.

Vi måtte naturligvis ikke forlade bordet, før der var blevet læst og bedt en lille bøn. Der skulle jævnligt stor tålmodighed til at vente, for mor og far brugte ofte måltidet til at få klaret nogle uoverensstemmelser.

I 1960 og et par år fremme var der søndagsskole i Vedbøl hos Tinne og Georg Simonsen, hvor far kørte os til. Der deltog mange børn, som sad på lange bænke. Tinne og far deltes om undervisningen. Når far ikke underviste, gik han sig en tur imens.

I flere år tog Holger og jeg også på søndagsskolelejr på Philipsborg. Vi var de første i sognet der gjorde det. Senere begyndte der at komme andre.

Mor havde været spejder som ung, også patruljefører. Da tilbuddet kom til sognet, var det en selvfølge, at Holger og jeg blev spejdere og Hans Jakob ulveunge. Erik havde allerede været spejder i Hoptrup. Mor støttede os på forskellige måder. Holger blev uddannet som patruljefører, og han var én af troppens dygtigste. Senere blev jeg også patruljefører.

Bølling

Der var fire skoler i sognet. Da førstelærer Lund i Abkær gik på pension, lukkede skolen der. Snart efter blev det Skovbys tur. Jeg tror ikke, at far var specielt ked af det. Engang fortalte han mig, at han havde været bange for, at han aldrig ville komme fra skolen. Han har uden tvivl forsøgt at få et nyt embede tidligere, for jeg har læst en fin anbefaling af ham fra provst Johan Exner fra 1964.

Selv om far kunne vente et år mere, valgte han straks at søge nyt embede. Skt. Hansdag 1969 tog vi en tur til Bølling nord for Skjern, for at han kunne se på embede der. Lærerboligen var forholdsvis ny og lå tæt på skolen, så det så spændende ud.

Far fik embedet, og vi kom fra Skovby på samme måde som vi ankom 13 år tidligere, nemlig med naboen, lillebilchaufføren Robert Siegfrieds bil. Da vi ankom, havde vi ingen bil, og da vi forlod byen, kunne den ikke køre. Skovby blev fars længste embedsperiode.

Det tog nogle måneder før far blev helt accepteret i Bølling. Han skulle lige ses an. Det første problem han stødte på, var at skolens undervisning begyndte allerede kl. 7 om morgenen om sommeren og sluttede ved middagstid med fem minutters frikvarterer.

Sædding

Mor og far købte en byggegrund i Sædding, på Dyssevænget 20, som de overtog den 1. december 1971. Den var på 1.393 kvm. Morbror Evald, der var arkitekt, lavede en tegning til et stort dejligt hus med en kælder.

Oprindelig hed vejen Stationsvej. Da stationen var nedlagt, skulle den have nyt navn. Far vandt konkurrencen. På den anden side af matriklen ligger der en stendysse.

Mor og far flyttede ind i den nye hus i efterårsferien i 1972.

Mor fik fortsat ingen jævnaldrende at samles med, men alligevel fandt hun sammen med andre. Missionshuset lå på samme vej, og her kom de begge. De kom også i en bibelkreds, hvor KFUM og K kredsens formand også deltog. Han havde ikke de store tanker om barnedåben, og far havde mange

Planen var, at eleverne fik hurtigt fri, så de kunne hjælpe på gårdene. Den plan ville far ikke fortsætte med til mange forældres store fortrydelse. Men ellers var de meget venlige og glade for deres nye lærer.

Far havde altid haft syn for nødhjælpsarbejde. I Bølling foretog han to indsamlinger til fordel for Abbé Pierre klunserne, som gav hjælp til fattige, hjemløse og flygtninge. Med elevernes hjælp samlede og solgte de gammelt jern og aviser, som gav et fint resultat.

Mor faldt godt til i Bølling og hun var glad for at komme til møder i byens nye missionshus. Far tog også af og til med.

Præsten, Johannes Andersen, tilsluttede sig Indre Mission og var meget festlig.

Holger og jeg var med til at starte KFUM's drengearbejde op i byen sammen med to brødre, som var nogle år ældre end os. Den ene blev far til 10 børn og 47 børnebørn.

Den 26. maj 1970 blev mor og far bedsteforældre for første gang, da Esben blev født som søn af Dora og Erik.

Bølling skole stod også til at blive lukket, da det blev besluttet at bygge en centralskole i Rækker Mølle, som samlede alle kommunens små skoler.

heftige diskussioner med ham om dette.

I skolen fik han engang fordelt sin klasse i grupper, som lavede interviews med ældre mennesker fra sognet. Dette blev sendt til Nationalmuseet, som udtalte til avisen, at de ofte modtog lignende materiale som ikke kunne bruges, men dette var en undtagelse.

Rækker Mølle skole var den sidste skole, hvor far var ansat. Også den største. Han fik mange nye kolleger, og selv om det var en stor omvæltning, blev det nogle af hans bedste år i lærergerningen.

Far fortsatte til den obligatoriske pensionsalder, som var 67 år. Han blev pensioneret den 30. oktober i 1978.

Jeg møder jævnligt nogle, som har haft ham som lærer i Rækker Mølle. Fælles for dem er, at de særligt husker hans violinspil.

Odder

Da far gik på pension, ville han flytte, selv om mor gerne ville blive i Vestjylland.

Valget faldt på Odder, hvor de fik købt et dejligt hus i 1979 i den sydlige del af byen og tæt på skoven med adressen Skovly 3.

Far var 67 og mor 56 år, men pensionisttilværelsen begyndte sådan set for dem begge. Mormor var kommet på plejehjemmet i Odder, men var død få måneder forinden.

De kom til en velkendt egn, og fik også gode bekendtskaber, særligt i missionshuset,

Ferier

Mor og far har aldrig været ude på de store rejser. I Skovby lejede de et sommerhus ved Diernæs Strand, hvor der kun var få meter ned til en udmærket badestrand. Far var normalt ikke med, men han deltog hver sommer til Kristelig Lærerforenings sommerstævner.

Da vi fik den første bil i sommeren 1959, en chokoladebrun Taunus 12, købt for 4.000 kr. i afbetaling, blev der mulighed for at tage på små ture og rejser. Den første ferie var på et afholdshotel i Thisted. Vi boede alle seks i det mindste værelse, og lå meget tæt.

Allerede samme sommer købte de et stort bomuldstelt på tilbud til 400 kr., som snart efter blev prøveopsat på Rømø. Næste år gik turen til Nykøbing Mors (billedet).

Den 19. juni 1964 købte de en helt ny Taunus 17M Super med nummerpladen NA 21 798. Det nummer glemmer jeg aldrig. Det år gik turen til Holland med teltet. Erik havde fået kørekort, og kunne derfor afløse far.

I Amsterdam fik vi en parkeringsbøde.

hvor mor endelig fik nogle jævnaldrende at komme sammen med.

Det var i Odder, at mor oversatte de gamle slægtspapirer fra Skovenborg-slægten og at hun skrev om sin egen slægt og barndomshjemmet.

Far lærte at binde bøger ind og havde også andre små hobbies, som at slibe sten og lave smykker af dem. Og så havde de haven. Begge kunne lide at læse, men ingen skulle foreslå far en god bog.

Da far opdagede, at bilen ved siden af ikke havde fået bøde, mente han, at det var fordi det var en stor amerikaner. Vi synes, at hans holdning var pinlig, men han insisterede på, at Erik tog med til politiet for at oversætte hans klage. Efter nogen tid kom de tilbage, og stolt fortalte far, at bøden var frafaldet.

Hver sommer blev der holdt ferie på landets campingpladser, og vi havde mange gode oplevelser med en velforberedt guide i far. Han ville gerne, at vi også skulle lære noget, selv om det var ferie. Sådan var det også ofte, når vi var ude på tur om søndagen.

Da han blev pensioneret, tog de dog på nogle længere ture til Norge og Harzen.

Mor og far ville på et tidspunkt gerne investere i et sommerhus. Det første sted de så som en mulighed, var på Als, hvor de købte en grund engang i 1966. Det endte dog med en sommerhusgrund i Hejlsminde ved Kolding. Det var også en mere velkendt egn. Evald lavede tegningerne til huset. Det var et meget moderne såkaldt A-sommerhus.

Huset stod færdigt i 1968. Det var et dejligt sted, hvor vi gerne ville opholde os, når der var mulighed for det. Ikke kun i sommerperioden. Det lå kun 36 km. fra Skovby. Vi fortsatte med at komme der jævnligt efter at være flyttet til Vestjylland.

Det blev solgt i 1972, da de byggede hus i Rækker Mølle. De fik da et kontant beløb på 79.737,68 kr.

Den sidste tid

Far

Efterhånden blev far mere og mere tung i det. Han mærkede det selv, og mente at det skyldtes, at han ikke brugte hjernen så meget mere. Han fik også problemer med at sove, og fik ordineret noget sovemedicin. Den gjorde ham formentlig mere sløv. Men virkeligheden var, at der var optræk til noget helt andet.

På et tidspunkt skulle han have fornyet kørekortet, men da han sad sammen med den motorsagkyndige i bilen, kunne han ikke huske, hvordan man startede den. Til sin store fortrydelse blev kørekortet taget fra ham, og for at bilen ikke skulle friste ham, lånte Hans Jakob den. Han fattede ikke, hvad der foregik.

På et andet tidspunkt gik han i banken og hævede 30.000 kr., og der gik langt tid før mor fandt pengene.

Det skulle efterhånden vise sig, at han havde fået demenssygdommen Alzheimer. Det påvirkede dagligdagen i hjemmet meget, og blev en særdeles stor belastning for mor. Det skete flere gange, at han forlod hjemmet med sin taske, hvor han havde lagt Bibelen og salmebogen.

Han fik på et tidspunkt en aflastningsplads på plejehjemmet i Odder, men det blev ikke nogen hjælp for mor. Tværtimod. Han gik fra plejehjemmet to gange og ruskede i døren på Skovly. Det var skræmmende og ulykkeligt. Og bedre blev det ikke af, at plejehjemmet måtte opgive at have ham. Det har jeg aldrig oplevet i mine tolv år på plejehjem.

Han kunne heller ikke være hjemme, derfor kom han på et andet lille plejehjem i byen, Birkebo. Han flyttede ind på et skærmet afsnit, før det var færdigetableret.

I det begrænsede område og med de låste døre, faldt han sådan set til ro. Nu kunne den gamle skolelærer bruge sin tid på at gå rundt med en dukke eller hvad han havde fundet. Snart kunne han hverken kende mor eller nogle af os.

Den sidste gang jeg besøgte ham på plejehjemmet, fandt jeg ham i dagligstuen, hvor han sad i en stol og kiggede i sin Bibel. Jeg sagde: "Goddag, far!" uden at han

reagerede. Så sagde jeg: "Det er godt at læse i Bibelen." Da pegede han på et bestemt sted, og sagde: "Se!" Jeg bøjede mig ned for at læse det. Det var ordene fra 1. Samuelsbog kapitel 7 vers 12: "Så langt har Herren hjulpet os." Mor blev meget trøstet, da jeg kom hjem og fortalte om denne oplevelse.

Far nåede at være præcis et år på plejehjemmet, før han døde af lungebetændelse den 4. august 1992.

Mor

På en måde havde far sådan set ikke været der for mor i længere tid. Hun havde holdt sig oppe, indtil han kom på plejehjemmet. Da hun ligesom kunne slippe for ansvaret for ham, faldt hun sammen. Hun kunne næsten ikke gå. Var psykisk kørt helt ned til sokkeholderne.

Mor kom dog til kræfter igen, og begyndte at komme ud blandt andre og var velforberedt, når vi kom på besøg. Hun blev boede på Skovly og fik mange gode år der. Selv om huset var på 160 kvm, kunne hun godt bruge pladsen og også klare det mest nødvendige ved haven.

Da Ulrik blev konfirmeret i Århus i 1999, var det tydeligt, at kræfterne var ved at tage af. Hun havde vanskeligt ved at komme op til vores lejlighed på anden sal. Hun så træt og forpint ud. Ikke langt tid efter blev hun ramt af en blodprop i hjernen. Hun havde ellers de sidste mange år gjort meget for at holde kolesteroltallet nede af frygt for en blodprop. Hun blev indlagt på Silkeborg sygehus, og i hospitalssengen morede hun sig over, at hun ikke kunne tale.

Der gik heller ikke langt tid, før hun kunne fortsætte livet i hjemmet på Skovly som før. Hun var flittig til regelmæssigt at gå nogle små ture og kunne lide at læse bøger.

Mor meldte sig til at blive ringet op hver dag af en frivillig, for at høre hvordan det gik. Selv ringede jeg hver aften kl. 18.00. En morgen tog hun ikke telefonen. Hun havde igen fået en blodprop, og denne gang kom hun sig ikke.

Hun kom til genoptræning på plejehjemmet i Ørting, hvor hun også fik tid hos en talepædagog. Men hun synes pædagogen tog hende som et barn, og derfor ville hun ikke længere deltage.

Efter god genoptræning var hun i stand til at være hjemme og gå rundt med rollator. Efter at et års tid var hun dog så svækket, at hun blev visiteret til en plejehjemsplads.

Valget faldt på Skovbakkehjemmet, hvor bedstemor også havde været. Her fik hun en lille stue, hvor hospitalssengen og en lift fyldte godt op. Alligevel var det vanskeligt at finde de møbler, som skulle fylde resten ud. Hun fik et nyt bord og en god lænestol. Fjernsynet var også sat op. Hvor meget hun fik ud af det, var vanskeligt at sige. Resten var sådan set kun velkendte møbler, hun kunne sidde og kigge på. Det var særligt chatollet, som hun altid havde holdt meget af. En smuk bogreol som bedstefar havde lavet, blev også sat op. I det stod et gammelt konversationsleksikon på 24 tykke bind, som fyldte godt op. Det havde far købt brugt før krigen, og vi havde som børn studeret det meget.

Det var muligt at føre en samtale med mor, blot man var sammen. Nogle gange kunne hun skriges op. Ofte var det et eller andet, hun var usikker med, andre gange var det helt spontant. Det var ikke rart at høre på. Hun kunne dog more sig over, at hun kaldte

os alle for Evald. Mange gange sagde hun: ”Så meget! Så meget!”

Den 15. november fyldte hun 80 år, og holdt en fin fødselsdagsfest på plejehjemmet, hvor hele familien var med. Det blev en rigtig god dag, og hun var i et strålende humør.

Hun døde den 1. juli 2003. Det var præcis et år efter, at vi var flyttet til Græsted, og det var Alices fødselsdag. Kun Holger var i Danmark, og han fik sine problemer med at finde Hans Jakob og mig, som var på ferie i udlandet.

Mor blev begravet, og lagt sammen med far på Falling kirkegård. Holger stod for begravelsen, som han også havde gjort ved fars. Mor og far kom til at ligge på gravstedet ved siden af bedstefar og bedstemor. Nu er gravstenene sat på den samme grav.

Skovenborg er en baronesse værdig

I forbindelse med at Fåborg Museum blev indviet i 1910, blev der malet et stort portrætbillede af initiativtagerne og deres ægtefæller. Der er 41 personer på billedet, blandt dem Fyns malerne Fritz Syberg, Johannes Larsen og Sigurd Swane.

Der er også en Stephan Skouenborg. Han var byens dommer og borgmester. Oprindelig hed han Hansen til efternavn, men hans mor var en Skouenborg. Moderens oldefar var Peder Nielsen Schouenborg, født 1762 i Gårslev. Han var fra Schouenborgsminde.

Borgmesteren, født 1861, var gift med baronesse Sophie Wedell-Wedellsborg, født 1867. Det siges, at de var forlovede i 11 år, men som baronesse kunne hun ikke giftes med en Hansen, derfor tog han sin mors efternavn, Skouenborg. De blev gift 1898. Skouenborg er åbenbart en baronesse værdig.

For nogle år siden mødte jeg en tibetansk buddhist, der hed Merete Skouenborg. Hun var gift med Ulrik Skouenborg, som var et barnebarn af borgmesteren Stephan Skouenborg. Ulrik var organist i en kirke på Lolland.

Skiftet mellem Hans og Søren gennem 400 år fra generation til generation

De navne som hører med til slægten for efterkommere af Sofie og Søren Skouenborg, er anført med kursiv. Listen er kun lavet for sjov.

Hans Nielsen Schouenborg, født 1625

Søn

Søren Hansen Schouenborg, født 1663

Søn

Hans Sørensen Schouenborg, født 1687

Nevø

Søren Nielsen Schouenborg, født 17. oktober 1723

Nevø

Hans Nielsen Schouenborg, født 1761

Nevø

Søren Sørensen Schouenborg, født 4. december 1796

Søn

Hans Sørensen Schouenborg, født 24. juni 1834

Søn

Søren Skouenborg, født 8. februar 1881

Søn

Hans Skouenborg, født 5. juni 1907

Nevø

Søren Juul Skouenborg, født 8. maj 1953

Søn

Hans Ulrik Kjølner Skouenborg, født 20. august 1985, 360 år efter den første Hans.